

## Relation Between Family Interdependency and Shaming with Delinquency (Study: Third High School Students from Tabriz City)

Mohammadreza Hasani\*

Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, University of Sistan and Baluchestan, Iran  
mohammadrezahasani@lihu.usb.ac.ir

### Introduction

The prevalence of delinquency and high-risk behavior among adolescents and young people has become a major social issue in recent years. The results of the surveys and empirical studies strongly support this claim. Poorasl et al. (2007) found that among 1785 students from Tabriz, 226 (12.7%) had alcohol experience and 36 (2%) had drug abuse experience. In 2006, Kelishadi and others (2006) found that prevalence of cigarette smoking among boys was 18.5% and among girls was 10.1%. The mean age of the first attempt for smoking was 13.2 years. The results of this study indicate that smoking among adolescents is considered as a threat. Ayatollah Ali et al. (2005) concluded that 16.9% of smokers experienced smoking and 2.5% had smokers regularly. Also, 35% of the students used alcohol and 2.1% of them regularly used alcohol. Given the emergence of new conditions and the fundamental transformation of the traditional social institutions, it is clear that previous solutions and solutions cannot respond to new problems and become fully effective. In such a situation, on the one hand, we are faced with new threats, and on the other hand, the previous measures and solutions have not succeeded, new approaches and ideas have come to the fore. The theory of the Braithwaite Reintegrative Shaming Theory is one of these theories. The Reintegrative Shaming Theory offers new lenses for the community and offers different suggestions and solutions in various institutional areas such as family, school, neighborhood, police, court, etc. (Aliverdinia and Hasani, 2014). Criminological theory is important because most of what is done in criminal justice is based on criminological theory...” (Saber, 2006: 1). The focus of the Reintegrative Shaming Theory is the relationship between crime and social control, which emphasizes the shaming of the criminal acts and the reintegration of the criminals. (Braithwaite, 1994: 140; Gadd, 2006: 164). The Reintegrative Shaming theory has gathered several criminal traditions around the concept of shame (Dollar, 2013: 2). Braithwaite dismisses the importance of cultural integration, arguing that the most important factor in "control of crime is cultural commitment to shaming" (Kim, 2011: 1065; Scheurman, 2012: 5; Lu, 1998: 61). According to this theory, societies will have lower crime rates if they apply shame in an effective way on crime. (Braithwaite, 2000: 281). Of the new features in Braithwaite theory is the separation of the reintegrative shaming and stigmatizing shaming. (Braithwaite, 1993: 1; Bennett, 1996: 2; Ttoif, 2008: 354; Ivancevich, 2008: 407). One of the most important and fundamental questions in the Reintegrative Shaming Theory is that which particular fields or settings reduce the deviant. According to Braithwaite (1989), Interdependency and Communitarianism are the key social conditions that facilitate the Reintegrative Shaming.

### Material & Methods

#### Hypothesis

Based on the theoretical arguments, one can infer hypotheses for empirical analysis as follows. The main hypotheses of the Reintegrative Shaming Theory are direct and indirect:

- 1) Family Interdependency has a direct and positive relationship with the Shaming of parents.
- 2) Family Interdependency is directly and positively correlated with parent reintegration.
- 3) Family Interdependency has a direct and negative relationship with parent stigmatizing.
- 4) Family Interdependency has a direct and negative relationship with delinquency.
- 5) Family Interdependency is indirectly related to delinquency.

6) Interdependency reinforces the connection between the variables of shaming, reintegration, and engagement with delinquency.

7) Parents shaming has a direct and negative relationship with delinquency.

8) Parental reintegration has a direct and negative relationship with delinquency.

9) Parents' stigmatizing have a direct and positive relationship with delinquency.

10) Parental stigmatizing increases the amount of delinquency by increasing the delinquent peer.

11) Delinquent peer have a direct and positive relationship with delinquency.

The above hypothesis are based on the theoretical framework of the research. The variable of

\*Corresponding author: +989149073606

Copyright©2019, University of Isfahan. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>), which permits others to download this work and share it with others as long as they credit it, but they can't change it in any way or use it commercially.

Interdependency as an independent variable, the stigmatizing, reintegration, shaming, and delinquent peer as mediation variables and the variable of delinquency as the dependent variable is the main constituent of this model.

This research is based on the analysis of the causal model derived from the regressive shame theory in the family framework and uses the survey method to evaluate individual level variables. In this study, the survey method has been used to test and evaluate the regenerative shame theory. All female high school students studying in Tabriz during the first half of the academic year of 2012-2013 have a population of 20,265. The sample size is calculated using the Cochran formula of 835 people. For selection of the sample, clustering method is used with classification. The boys and girls in this study were selected as two main sample classes. The methodology was that in the first stage of all fifth district of Tabriz, which has 305 male and female schools, 30 schools were randomly selected. After classifying schools, a class was randomly selected and the necessary tests were carried out. After collecting the data, the research hypotheses were put into the test bench. In order to obtain the instrument validity, content validity and construct validity were used and to obtain the reliability, Cronbach's alpha was used. In order to assess the validity of the content, the first attempt was made to define the semantic domain of their concepts and dimensions and their components. In the next step, factor analysis was used to evaluate the construct validity. The reliability of the research tool was also performed using Cronbach's alpha and the internal consistency criterion (with a standard of 0.70).

### Discussion of Results & Conclusions

The results of the present study show that the Interdependency variable has a high combined score among the research sample and this is indicator of Interdependency and social cohesion of the students (students) of the Tabriz city. According to Braithwaite, a major part of shaming takes place by individuals who are involved in Interdependent communities like the family (Braithwaite, 1989: 340; Cullen, 2011: 258).

Structural Equation Modeling Analysis (SEM), consistent with the predictions of Reintegrative Shaming theory, and in line with some researches (Losoncz and Tyson, 2007) and inconsistent with some other studies (Lu et al., 2002), have a strong correlation between the Interdependency and use of reintegration and shaming (confirmation of the first and second hypotheses). Interdependency also shows a strong effect on the stigmatizing (confirmation of the third hypothesis). Between Interdependency and stigmatizing there was a negative relationship. So that whatever Interdependency in the family is greater,

there will be greater shaming and reintegration actions and will be fewer stigmatizing.

In the family context, Braithwaite claims young people who have a stronger attachment to their parents are less likely to commit crimes (Ttoif, 2008: 354). This claim is consistent with the results of the present study (confirmation of the fourth hypothesis). So that the coefficient of variation family Interdependency on delinquency has been (-0.38), which means that the more interdependent the family is, the less the amount of delinquency (Zhang, 1997, Hay, 2001 and Losoncz, 2007).

Based on the prediction of the Reintegrative Shaming theory (Braithwaite, 1989), the effect of family Interdependency on delinquency is largely indirect and is carried out through shaming, stigmatization, reintegration, and delinquent peer. The Interdependency variable in this study, in contrast to the Braithwaite theory, has also had a direct effect, in line with some other researches (Hay, 2001). In addition, the indirect effect of Interdependency through shaming and reintegration was not confirmed in this study. However, by adding another circle of delinquent peer (derived from the theory of differential association), the Interdependency variable show its indirect effect on the variable of stigmatizing and delinquency (the partial confirmation of the fifth hypothesis).

Interdependency does not seem to reinforce the relationship between the variables of reintegrative shaming theory with delinquency or its dimensions. According to the assumption, the relationship between shaming, reintegration and stigmatization with future violations must be stronger among those who have more Interdependency. However, the findings of this study do not fully support this hypothesis, in line with the results of some other studies (Botchkovar, 2005: 410) (disapproval of the sixth hypothesis). Although family Interdependency increases shaming and reintegration (there is a positive relationship between them), but shaming and reintegration do not show a consistent and meaningful relationship with delinquency (disapproval of seventh and eighth hypotheses).

The ninth hypothesis of the research was disapproval (direct and negative correlation between parent stigmatizing and delinquency), which was inconsistent with Bennett (1996), Losoncz & Tyson (2007), and (Tosonie, 2004). But the tenth hypothesis, that is, the indirect relation of parents' stigmatizing from the path to criminal delinquency with delinquency, was confirmed. This finding can be explained by the shaming theory that disintegrative shaming gives temptation to criminal subcultures.

In the last word, it seems that Braithwaite, in line with other theorists of control, emphasizes the importance of control behaviors and actions, such as social ties, punishment and shaming, solely or generally among Conventional or normal groups.

While deviant groups may also create feelings of shame (shaming of deviant groups) in their own members for committing crime and deviation, in order to actually conform them with their group norms. (Botchkovar, 2008: 716). So, based on one interesting result in this study, the coefficient of delinquent peer (0.55) on delinquency was almost twice as much as the coefficient of influence on family interdependency (0.38). In sum, it seems that according to most researches (Botchkovar et al. 2005; Tittle et al., 2003), the present research data are mostly related to the second part (the factors causing the deviation to its deterrent factors) from The implications of the reintegrative shaming theory that are consistent with the claims that disintegrative shaming increases the chances of misconduct or delinquency through the development of delinquent subcultures.

**Keywords:** Family Interdependency, Reintegration, Shaming, Stigmatization

#### References

- Aliverdinia, A. (2012) "Empirical Application of the Social Learning Theory of Akers in the Study of Student Vandalism Behaviors", *Iranian Journal of Sociology*, 13(1,2):3-30.
- Aliverdinia, A. and Hasani, M. (2014) "Retardant Shame as a Cultural Strategy in Crime Control", *Journal of Social-Cultural Strategy*, 3(10):7-38.
- Arias, D. F. & Amparo, M. H. (2007) "Emerging Adulthood in Mexican and Spanish Youth: Theories and Realities", *Journal of Adolescent Research*, 22(5):476-503.
- Ayatollahi, S. A. Mohammadpoor, A. & Rajaeifard, A. (2005) "Predicting the Three Stages of Smoking Acquisition in the Male Students of Shiraz's High Schools", *Medical Journal of Tabriz University of Medical Science*, 64:10- 15.
- Bauman, Z. (2000) *Liquid Modernity*, Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z. (2001) *The Individualized Society*, Cambridge: Polity Press.
- Baver, M. B. & John, P. W. & Matt, D. (2008) "Delinquent Peer Group Formation: Evidence of a Gene  $\times$ Environment Correlation", *The Journal of Genetic Psychology*, 169(3):227-244.
- Beck, U. (1986) *Risk Society: Towards a New Modernity*, London: Sage.
- Bennett, K.J. (1996) *A Family Model of Shaming And Delinquency: A Partial Test of Braithwaite's Reintegrative Shaming Theory*, Unpublished Ph.D. dissertation, Sam Houston State University, Huntsville, TX.
- Botchkovar, E. Tittle, C.R. (2005) "Crime, Shame, and Reintegration in Russia", *Theoretical Criminology*, 9(1):401-442.
- Botchkovar, E. & Charles, R. (2008) "Delineating the Scope of Reintegrative Shaming Theory: An Explanation of Contingencies Using Russian Data", *Social Science Research*, 37:703-720.
- Braithwaite, J. (1989) *Crime, Shame and Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Braithwaite, J. (1993) "Shame and Modernity", *The British Journal of Criminology*, 33(1):1-18.
- Braithwaite, J. and Stephen, M. (1994) "Conditions of Successful Reintegration Ceremonies", *The British Journal of Criminology*, 34(2):139-171.
- Braithwaite, J. (2000) "Shame and Criminal Justice", *Canadian Journal of Criminology*, 42(3):281-298.
- Chang, J. and Thao, N. (2005) "The Influence of Parents, Peer Delinquency, and School Attitudes on Academic Achievement in Chinese, Cambodian, Laotian or Mien, and Vietnamese Youth", *Crime & Delinquency*, 51(2):238-264.
- Cota-Robles, S. & Wendy, G. (2006) "Parent-Adolescent Processes and Reduced Risk for Delinquency: The Effect of Gender for Mexican American Adolescents", *Youth & Society*, 37(4):375-392.
- Cretacci, Michael, A. (2008) "A General Test of Self-Control Theory: Has Its Importance Been Exaggerated?", *Criminology Therapy and Comparative International Journal of Offender*, 52(5):538-553.
- Cullen, Francis, T. & Robert, A. (2011) *Criminological Theory Past to Present*, oxford university press, Inc. Document of the Perspective of the Islamic Republic of Iran in the horizon 1404, 1382.
- Aliverdinia, A. and Sharipour, M. and Varmzizar, M. (2008) "Social Capital of Family and Delinquency", *Women's Research*, 6(2):132-107.
- Dollar, C.B. and Bradley, R. (2013) "The Practice of Reintegrative Shaming in Mental Health Court", *Criminal Justice Policy Review*, XX(X):1-16.
- Fagan, Abigail, A. & Lee Van, M. Horn & Susan Antaramian and David Hawkins, J. (2011) "How Do Families Matter? Age and Gender Differences in Family Influences on Delinquency and Drug Use", *Youth Violence and Juvenile Justice*, 9(2):150-170.
- France, A. (2007) *Understanding Youth in Late Modernity*, Open University Press.

- Gadd, D. & Tony, J. (2006) *Psychosocial Criminology, Los Angeles*. London: New Delhi. Singapore, Sage Publications.
- Giddens, A. (1990) *The Consequences of Modernity*, Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity*, Cambridge: Polity Press.
- Go, Charles, G. and Thao, N. Le. (2005) "Gender Differences in Cambodian Delinquency: The Role of Ethnic Identity, Parental Discipline, and Peer Delinquency", *Crime & Delinquency*, 51(2):220-237.
- Greene, K. & Smita, C. Banerjee (2009) "Examining Unsupervised Time with Peers and the Role of Association with Delinquent Peers on Adolescent Smoking", *Nicotine & Tobacco Research*, 11(4):371-380.
- Hall, Daniel, E. (1999) *Social Control in The University: Faculty Attitudes About Student Cheating And Student Crime*, Ph.D Dissertation, College of Education at The University of Central Florida.
- Hay, C. (2001) "An Exploratory Test of Braithwaite's Reintegrative Shaming Theory", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38:132-153.
- Hendrix, G. M. (2004) *A Test of Reintegrative Shaming Theory's Concepts of Interdependence And Expressed Shame in Restorative Justice Conferencing*, dissertation M.S., School of Criminal Justice, Michigan State University.
- Hochstetler, A. & Heith, C. & Matt, D. (2002) "Differential Association in Group and Solo Offending", *Journal of Criminal Justice*, 30:559-566.
- Hughes, G. (1996) "Communitarianism and Law and Order", *Critical Social Policy*, 16:17-41.
- Hwang, S. & Ronald, L. Akers. (2006) "Parental and Peer Influences on Adolescent Drug Use in Korea", *Asian Criminology*, 1:51-69.
- Ivancevich, John M. & Robert, K. & Jacqueline, A. Gilbert, (2008) "Formally Shaming White-Collar Criminals", *Business Horizons*, 51:401- 410.
- Kalantari, Kh. (2013) *Modeling Structural Equations in Socio-Economic Research*, Tehran: Saba Culture, Second Edition.
- Karp, David, R. and Beau, B. (2001) "Restorative Justice in School Communities", *Youth & Society*, 33(2):249-272.
- Kazemipour, A. (2009) *X generation: sociological survey of the younger generation*, Tehran: publication of the Ney, second edition.
- Kelishadi, R. & Gelayol, A. & Riaz, Gh. Majdzadeh, R. Delavari, A. Heshmat, R. Mokhtari, M. & Razaghi, E. (2006) "Smoking Behavior and Its Influencing Factors in a National Representative Sample of Iranian Adolescents", *Preventive Medicine*, 42:423-426.
- Kim, H.J. and Jurg, G. (2011) "The Effectiveness of Reintegrative Shaming and Restorative Justice Conferences: Focusing on Juvenile Offenders' Perceptions in Australian Reintegrative Shaming Experiments", *Criminology Therapy and Comparative International Journal of Offender*, 56(7):1063-1079.
- Le, Thao N. & Monfared, G. and Gary, D. Stockdale (2005) "The Relationship of School, Parent, And Peer Contextual Factors with Self-Reported Delinquency for Chinese, Cambodian, Laotian or Mien, and Vietnamese Youth", *Crime & Delinquency*, 51(2):192-219.
- Leiber, Michael, J. & Kristin, Y. Mack and Richard, A. Featherstone (2009) "Family Structure, Family Processes, Economic Factors, and Delinquency: Similarities and Differences by Race And Ethnicity", *Youth Violence And Juvenile Justice*, 7(2):79-99.
- Longshore, D. & Eunice, Ch. & Shih-Chao, H. & Nena, M. (2004) "Self-Control and Social Bonds: A Combined Control Perspective on Deviance", *Crime And delinquency*, 50(4):452-564.
- Losonczi, I. & Tyson, G. (2007) "Parental Shaming and Adolescent Delinquency: A Partial Test of Reintegrative Shaming Theory", *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 40:161-178.
- Lu, H. (1998) *Community Policing-Rhetoric or Reality? The Contemporary Chinese Community-Based Policing System in Shanghai*, Ph.D Dissertations, Arizona State University.
- Lu, H. Zhang, L. Miethe, T. (2002) "Interdependency, Communitarianism, and Reintegrative Shaming in China", *The Social Science Journal*, 39:189-201.
- Makkai, T. Braithwaite, J. (1994) "Reintegrative Shaming and Compliance with Regulatory Standards", *Criminology*, 32:361-383.
- Miller, N.P. (2009) *Community Tolerance of Community-Based Reparative Boards in Vermont: A Closer Look at Community Members Tolerance of Offense Types*, dissertation M.A., Faculty of the Graduate School of the University of Maryland.
- Mills, M. & Hans-Peter, B. (2009) *Uncertain and Unable to Commit of Globalization on the Early Life Course*, in. Schoon, Ingrid & Rainer K. Silbereisen, Transitions from School to Work: Globalization,

- Individualization, and Patterns of Diversity, Cambridge University Press, 95-117.
- Moon, B. & Blurton and David & McCluskey, John, D. (2008) "General Strain Theory and Delinquency: Focusing on the Influences of Key Strain Characteristics on Delinquency General Strain Theory and Delinquency: Focusing on the Influences", *Crime & Delinquency*, 54(2):582-613.
- Mubarak, M. (2004) *The Relationship between Social Capital and Crime*, Master's Thesis, Faculty of Literature and Humanities, Department of Sociology, Shahid Beheshti University.
- Muftic, Lisa, R. (2006) "Advancing Institutional Anomie Theory: A Microlevel Examination Connecting Culture, Institutions, and Deviance", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50(6):630-653.
- Murphy, K. & Nathan, H. (2007) "Shaming, Shame and Recidivism: A Test of Reintegrative Shaming Theory in the White-Collar Crime Context", *British Journal of Criminology*, 47: 900-917.
- Nayebi, H. and Abdollahiyan, H. (2002) "Explaining Social Stratification", *Social Sciences Letter*, 20:205-236.
- Nugin, R. (2008) "Constructing Adulthood in A World of Uncertainties: Some Cases of Post-Communist Estonia", *Young*, 16:185-207.
- Ostad Rahimi, R. and Zali, N. (2013) "The Study of the Components of Urban Social Capital in Central Cities of East Azerbaijan Province", *Journal of Applied Sociology*, 24(1):209-230.
- Clean Nature, S. (2015) *Social Capital in Iran: Situation, Challenges and Strategies*, Tehran: Publishing of Noor Alam, First Edition.
- Percival, Ch. S. (2003) *Testing Braithwaites Theory of Reintegrative Shaming Though Data on The Circle Sentencing Program in the Yukon*, Ph.D Dissertations, University of Hawaii.
- Poorasl, A. Rezagholi, M. Vahidi, A. Fakhari, F. Rostami, Dastghiri, S. (2007) "Substance Abuse in Iranian High School Students", *Addictive Behaviors*, 32:622-627.
- Ray, Bradley, R. (2012) *Reintegrative Shaming in Mental Health Court*, dissertation Ph.D. Raleigh, North Carolina.
- Mark Christopher, S. (2006) "Inductive Theoretical Integration: Approaching a General Theory of Crime", M.A Dissertations, The University of Texas.
- Sakiyama, M. (2008) *Reintegrative Shaming and Juvenile Delinquency in Japan*, dissertaion MA., Bachelor of Arts University of Nevada, Las Vegas.
- Schaible, Lonnie, M. & Lorine, A. Hughes, (2011) "Crime, Shame, Reintegration, and Cross-National Homicide: A Partial Test of Reintegrative Shaming Theory", *The Sociological Quarterly*, 52:104-131.
- Scheuerman, Heather L. & Shelley Keith Matthews. (2012) "The Importance of Perceptions in Restorative Justice Conferences: The Influence of Offender Personality Traits on Procedural Justice and Shaming", *Justice Quarterly*, 1:1-30.
- Shadish, W. R. Cook, T. D. & Campbell, D. T. (2002) *Experimental And Quasiexperimental Designs for Generalized Causal Inference*. Boston, MA: Houghton-Mifflin.
- Shen, Y. & Gustavo, C. and George, P. Knight. (2013) "Relations Between Parental Discipline, Empathy-Related Traits, and Prosocial Moral Reasoning: A Multicultural Examination", *The Journal of Early Adolescence*, 33(7):994-1021.
- Svensson, R. & Frank, M. Weerman & Lieven, Pauwels, J.R. & J.N. Gerben, Bruinsma and Wim, B. (2013) "Moral Emotions and Offending: Do Feelings of Anticipated Shame and Guilt Mediate the Effect of Socialization on Offending?", *European Journal of Criminology*, 10(1):22-39.
- Tittle, C.R. Bratton, J. Gertz, M.G. (2003) "A Test of a Micro-Level Application of Shaming Theory", *Social Problems*, 50:592-617.
- Ttoif, Maria, M. & David, P. Farrington. (2008) "Reintegrative Shaming Theory, Moral Emotions and Bullying", *Aggressive Behavior*, 34:352-368.
- Turner, Jonathan, H. (2009) "The Sociology of Emotions: Basic Theoretical Arguments", *Emotion Review*, (4):340-354.
- Tyler, Tom, R. Lawrence, W. Sherman, Heather Strang, Geoffrey, C. Barnes, and Daniel, J. Woods. (2007) "Reintegrative Shaming, Procedural Justice, and Recidivism: The Engagement of Offenders' Psychological Mechanisms in the Canberra Rise Drinking-and-Driving Experiment", *Law & Society Review*, 4:553-585.
- Vagg, J. (1998) "Delinquency and Shame: Data from Hong Kong", *British Journal of Criminology*, 38(2):247-64.
- Ventura, H. E. (2006) *Restorative Justice And Youth Courts: An Examination of Implementation Intensity, Recidivism, and Accountability*, Ph.D Dissertations, Master of Criminal Justice, University of South Carolina.
- Vieira, A. L. (2011) *Interactive LISREL in Practice:*

- Getting Started with a SIMPLIS Approach*, Springer Heidelberg Dordrecht London New York.
- White, R. Douglas and Haines, F. (2006) *Crime and Criminology*, Translated by: Ali Salimi, Qom; Secondary and Secondary Research Center.
- Yanovitzky, I. (2005) "Sensation Seeking and Adolescent Drug Use: The Mediating Role of Association with Deviant Peers and Pro-Drug Discussions", *Health Communication*, 17(1): 67-89.
- Yari, T. and Hosseini, N. (2014) "Relationship Between Family Function and Vandalistic Behaviors of Students in Javanrood, Kermanshah Province", *Journal of Social-Cultural Development Studies*, 3(1):53-67.
- Zakai, S. (2002) "The Transition to Changing Adulthood and Youth", *Iranian Journal of Sociology*, 4(3):3-27.
- Zakai, S. (2006) "Transitional Culture and Its Requirements for Intergenerational Relations", *Youth Research, Culture and Society*, 2:29-48.
- Zhang, L. (1997) "Informal Reactions and Delinquency", *Criminal Justice and Behavior*, 24: 129-150.
- Zhang, L. Zhang, S. (2004) "Reintegrative Shaming and Predatory Delinquency", *Journal of Research in Crime And Delinquency*, 41:433-453.
- Zhang, L. Zhou, D. Messner, S. Liska, A. Krohn, M. Liu, J. Zhou, L. (1995) "Crime Prevention in a Communitarian Society: Bang-Jiao and Tiao-Jie in the People's Republic of China", *Justice Quarterly*, 13:199-222.



## رابطه به‌هم‌پیوستگی خانوادگی و شرمسارسازی با بزهکاری؛

### مورد مطالعه: دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان شهر تبریز

محمد رضا حسینی، استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران\*

mohammadrezahasani@lihu.usb.ac.ir

#### چکیده

طبق استدلال نظریه شرمسارسازی بازپذیرکننده بریت ویت، تأثیر مثبت (بازپذیرکننده) یا منفی (بدنام‌کننده) شرمسارسازی بر وقوع جرم، به شیوه اجرای آن بستگی دارد. از نظر بریت ویت، به‌هم‌پیوستگی بستری مساعد برای شرمسارسازی بازپذیرکننده است و به‌گونه‌ای آن را مشروط می‌کند. در اینجا، فرض بر این است که افراد دارای روابط به‌هم‌پیوسته قوی‌تر، به‌طور عمده به‌صورت بازپذیرکننده‌ای رفتار و از شیوه‌های بدنام‌کننده کمتری استفاده می‌کنند. وابستگی متقابل افراد سبب می‌شود آنها هنگام واکنش به رفتارهای مجرمانه (شرمسارسازی)، به شیوه‌ای جذب‌کننده (بازپذیرکننده) رفتار کنند نه طردکننده (بدنام‌کننده). این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی و توزیع پرسش‌نامه میان دانش‌آموزان دختر و پسر پایه سوم دبیرستان شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ انجام شده است. نمونه‌گیری با روش خوشه‌ای همراه با طبقه‌بندی انجام شده و حجم نمونه ۸۳۵ نفر بوده است. برای سنجش بزهکاری، شش بعد در نظر گرفته شد. اعتبار سنجی‌های پژوهش با روش اعتبار محتوا و اعتبار سازه و روایی پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ارزیابی شده است. نتایج به‌دست‌آمده فرضیه اصلی پژوهش را تأیید کردند و نشان دادند متغیر به‌هم‌وابستگی خانوادگی با متغیرهای شرمسارسازی و بازپذیری رابطه مثبت و با متغیر انگ‌زنی رابطه منفی دارد؛ اما این ادعا که به‌هم‌پیوستگی از طریق متغیرهای شرمسارسازی، به‌طور غیرمستقیم بر بزهکاری تأثیر می‌گذارد، تنها تاحدودی (از رهگذر متغیر انگ‌زنی) تأیید شد. مقاله حاضر، درباره دلالت‌های یافته‌های پژوهش در ارزیابی نظریه شرمسارسازی در بستری اجتماعی و فرهنگی متفاوت (جامعه ایرانی) بحث می‌کند. می‌توان چنین گمانه‌زنی کرد که خانواده‌ها در شهر تبریز روابط به‌هم‌پیوسته‌ای دارند؛ اما این شهر، جامعه‌ای اجتماع‌گرا محسوب نمی‌شود (یعنی سرمایه اجتماعی پایین‌تری دارد).

واژه‌های کلیدی: به‌هم‌پیوستگی خانوادگی، بازپذیری، شرمسارسازی، انگ‌زنی

\* نویسنده مسئول: ۰۹۱۴۹۰۷۳۶۰۶

## مقدمه و بیان مسئله

شیوع بزه و رفتارهای پرخطر میان نوجوانان و جوانان در سال‌های اخیر به مسئله عمده اجتماعی تبدیل شده است. نتایج و یافته‌های حاصل از پیمایش‌ها و پژوهش‌های تجربی به قوت بر این مدعا مهر تأیید می‌زنند. پوراصل و همکاران<sup>۱</sup> (2007) در پژوهشی میان ۱۷۸۵ دانش‌آموز شهر تبریز دریافتند ۲۲۶ نفر (۱۲/۷ درصد) تجربه مصرف الکل و ۳۶ نفر (۲ درصد) تجربه مصرف مواد مخدر داشته‌اند. کلیشادی و همکاران<sup>۲</sup> (2006) در پژوهشی میان دانش‌آموزان ایرانی دریافتند میزان شیوع مصرف سیگار بین پسران ۱۸/۵ درصد و بین دختران ۱۰/۱ درصد است. میانگین سنی اولین اقدام برای مصرف سیگار ۱۳/۲ سال بوده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهند مصرف سیگار میان نوجوانان یک تهدید محسوب می‌شود. آیت‌اللهی و همکاران<sup>۳</sup> (2005) به این نتیجه رسیدند که ۱۶/۹ درصد از دانش‌آموزان مصرف سیگار را تجربه کرده‌اند و ۲/۵ درصد به طور مرتب مصرف سیگار داشته‌اند. همچنین ۳۵ درصد از دانش‌آموزان الکل را تجربه کرده‌اند و ۲/۱ درصد از آنها به طور مرتب مصرف الکل داشته‌اند. یافته‌های پژوهش‌های پیمایشی که به برخی از آنها اشاره شد، نشان‌دهنده شدت زیاد آسیب‌ها و تهدیدهایی است که امروزه نسل جوان و نوجوان را تهدید می‌کند. راهکارها و برنامه‌های ارائه‌شده در سطوح مختلف ملی و فراملی نیز آنگونه که باید نتوانسته‌اند سودمند و راهگشا باشند. شیوع رفتارهای پرخطر در سنین پایین، پیدایش آسیب‌های نوظدید، وجودنداشتن مسئولیت‌پذیری، ضعف کنترل‌های خانوادگی و اجتماعی، تربیت ناقص و ناکارا و سستی پایه‌های اخلاقی کودکان و نوجوانان از جمله مواردی است که سبب تمایز وضعیت عصر حاضر با گذشته شده است. با توجه به ظهور و بروز شرایط جدید و تحول و دگرگونی بنیادین در نهادهای مرسوم اجتماعی، روشن است که راهکارها و اقدامات پیشین

نمی‌توانند پاسخگوی مسائل نو باشند و به طور کامل مؤثر واقع شوند. در چنین شرایطی که از یک سو با آسیب‌ها و تهدیدهای نو روبه‌رو هستیم و از سوی دیگر اقدامات و راهکارهای پیشین چندان توفیق نداشته‌اند، رویکردها و نظریه‌های جدیدتری پا به عرصه نهاده‌اند. نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده بریث ویت از جمله این نظریه‌ها به شمار می‌رود؛ این نظریه، عدسی‌های جدیدی پیش روی جامعه قرار می‌دهد و پیشنهادها و راهکارهای متفاوتی را در حوزه‌های مختلف نهادی از جمله خانواده، مدرسه، محله، پلیس، دادگاه و... عرضه می‌دارد (علیوردی‌نیا و حسنی، ۱۳۹۵: ۳۰-۲۴). بی‌تردید، نظریه‌های جرم‌شناختی اهمیت زیادی دارند؛ زیرا بیشتر آنچه در نظام عدالت کیفری می‌گذرد، بر آنها متکی است (Saber, 2006: 1).

گذشته از این، باید گفت نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده که در بعضی موارد به نظریه جمهوری‌خواه موسوم شده است، جذابیت سیاسی خاصی دارد که خود می‌تواند از جمله دلایل پرداختن به این نظریه و شرح و بسط آن در جامعه ایرانی باشد. سبب این جاذبه را نیز می‌توان وجود ویژگی‌های زیر در این نظریه دانست:

نخست آنکه توجهی را برای وجود وفاق درون جامعه فراهم می‌کند. دوم آنکه بر مفهوم قضای احیاگر (عدالت ترمیمی) تأکید می‌کند که جنبه‌ای مثبت دارد. سوم، روشی نسبتاً کم‌هزینه برای دست‌یابی به هدف کاهش جرم پیشنهاد می‌کند. کم‌هزینه بودن این روش هم از آن روست که بر اصل کمینگی مداخله تأکید دارد؛ چهارم اینکه، ایده‌های این نظریه بسیاری از دغدغه‌های سیاسی موجود را متوجه خود کرده است؛ دغدغه‌هایی از جمله ضرورت به حساب‌آوردن نقش بزه‌دیده و تأکید بر خانواده به منزله واحدی بنیادی درون جامعه (وایت و هینز، ۱۳۸۵: ۳۸۸)؛ درواقع، تأکید بر خانواده به منزله واحدی بنیادی در جامعه، با تأکید سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۲) بر «نهاد مستحکم خانواده» همخوانی و هماهنگی کامل دارد.

<sup>1</sup> Poorasl et al.

<sup>2</sup> Kelishadi et al.

<sup>3</sup> Ayatollahi et al.



زنگ و همکاران<sup>۲</sup> (1995) فرض را بر این نهاده‌اند که خانواده‌های آسیایی بیش از خانواده‌های آمریکایی آفریقایی تبار به‌هم‌پیوستگی دارند؛ بنابراین، طبق این نظریه باید با احتمال بیشتری فرزندان خود را در قبال خلافتکاری و بزه شرمسار کنند. زنگ مشاهده کرد که برخلاف انتظارات نظری، خانواده‌های آسیایی نه به‌هم‌پیوسته‌تر از بقیه بودند و نه فرزندان خلافتکار خود را بیشتر شرمگین می‌کردند.

پژوهش واگ<sup>۳</sup> (1998) با این فرض شروع می‌شود که هنگ‌کنگ معرف یک جامعه به‌هم‌پیوسته و جامعه‌گراست؛ ولی جان واگ دریافت که قانون‌شکنان در هنگ‌کنگ به‌طور عام با تنبیه سختی روبه‌رو می‌شوند و در آنجا کمتر بر بازپذیری تأکید می‌شود. این پژوهش شواهد متناقضی را دست‌کم در یک بخش از نظریه شرمسارسازی ارائه داد.

لیو و همکاران<sup>۴</sup> (2002) این فرضیه را به آزمون گذاشتند که به‌هم‌پیوستگی، زمینه مساعدی برای شرمسارسازی بازپذیرکننده است تا شرمسارسازی بدنام‌کننده؛ در حالی که نتایج به‌دست آمده نشان‌دهنده تأثیرنگذاشتن به‌هم‌پیوستگی بر عملکردهای شرمسارسازی در سطح خانواده بود، به‌هم‌پیوستگی اثر معناداری بر عملکردهای شرمسارسازی در سطح محله نشان داد.

تایتل و همکاران<sup>۵</sup> (2003) نشان دادند گزارش پاسخگویان درباره شرمسارسازی انگ‌زننده و بدگویی درباره آن، با میزان بالای برخی بدرفتاری‌ها ارتباط دارد.

هندریکس<sup>۶</sup> (2004) با استفاده از داده‌هایی از آزمایش عدالت ترمیمی ایندیاناپولیس، مفاهیم به‌هم‌پیوستگی و شرمندگی نظریه شرمسارسازی بازپذیرکننده را در نشست‌های عدالت ترمیمی آزمون کرده است. نتایج نشان دادند جوانان حاضر در نشست‌های عدالت ترمیمی در مقایسه با گروه کنترل، میزان به‌هم‌پیوستگی و بروز شرم بیشتری دارند؛ اما

به این ترتیب هدف پژوهش حاضر، تحلیل و آزمون نظریه شرمسارسازی بازپذیرکننده بریت ویت با تأکید بر مؤلفه به‌هم‌پیوستگی خانوادگی در زمینه‌سازی برای عملکردهای شرمسارسازی بازپذیرکننده در بستر اجتماعی و فرهنگی جامعه ایرانی است. نظریه‌های جدید، در صورت انجام‌نشدن آزمون تجربی و بررسی‌نشدن درستی و نادرستی آنها در موقعیت‌های مختلف، به جای کمک به پیشبرد و رشد دانش علمی، بر ابهام و آشفتگی آن خواهند افزود؛ از این رو، پژوهش حاضر تلاشی برای به‌آزمون‌کشیدن یکی از مدعیات اصلی نظریه بریت ویت است؛ ادعای او مبنی بر اینکه وابستگی متقابل بین افراد، نوع عملکردهای شرمسارسازی (بازپذیرکننده یا جداکننده) را مشروط می‌کند. جامعه ایرانی زمینه مناسبی برای آزمون این ادعای بریت ویت است که به‌هم‌پیوستگی، مستعد شرمسارسازی بازپذیرکننده است.

#### پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر، پژوهشگران عرصه جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی به نظریه شرمسارسازی بازپذیرکننده، آزمون تجربی و دلالت‌های سیاستی آن توجه ویژه‌ای کرده‌اند. به سبب تازگی و نبودن این نظریه، پژوهش‌های تجربی هنوز به‌حدی نرسیده‌اند که بتوان قضاوت و داوری روشن و قاطعی درباره ابعاد و جنبه‌های گوناگون این نظریه ارائه داد. در اینجا به برخی پژوهش‌های مهم در این زمینه اشاره می‌شود:

در اولین پژوهش تجربی از این نظریه، ماکای و بریت ویت<sup>۱</sup> (1994) رابطه بین میزان تبعیت از معیارهای قانونی در خانه‌های پرستاری با سطوح «توبیخ» (یعنی شرمسارسازی) متناظر با سطوح بازپذیری را بررسی کرده‌اند. آنها از سازه بازپذیری نظریه شرمسارسازی بازپذیرکننده حمایت زیادی کردند. خانه‌هایی که در بازرسی افرادی قرار داشتند و سطوح بالاتری از توبیخ و بازپذیری را بروز می‌دادند، تغییرات زیادی در در پیروی از معیارهای قانونی گزارش می‌دادند.

<sup>1</sup> Makkai & Braithwaite

<sup>2</sup> Zhang et al.

<sup>3</sup> Vagg

<sup>4</sup> Lu et al.

<sup>5</sup> Tittle et al.

<sup>6</sup> Hendrix

به‌هم‌پیوستگی و شرم، پیش‌بین تکرار جرم نبوده‌اند. در پژوهش زنگ و زنگ (2004) بخشش و گذشت دوستان به جای اثر کاهنده بر میزان بزهکاری، اثر فزاینده بر آن داشته است. در ضمن جمله‌تعاملی که نشانگر شرم‌سازسازی بازپذیرکننده است، هیچ نوع اثری نداشت. بوچکوار و تایتل<sup>۱</sup> (2005) با استفاده از داده‌های پیمایشی در روسیه، شرم انگ‌زننده و شرم بازپذیرکننده را سنجیدند. در این پژوهش نیز حمایت ضعیفی از نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده به دست آمد. هم شرم‌سازسازی جداکننده و هم شرم‌سازسازی بازپذیرکننده، با کژرفتاری آتی رابطه مثبت و مستقیمی نشان دادند.

مورفی و هاریس<sup>۲</sup> (2007) کارآمدی و اثربخشی نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده را در حیطه جرایم یقه‌سفید بررسی کردند و از نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده حمایت محکم و قاطعی کردند. لوسونز و تیسون<sup>۳</sup> (2007) پژوهش مشابهی درباره نوجوانان استرالیا انجام دادند. نتایج و یافته‌های این مطالعه از گزاره‌ها و مدعیات نظریه شرم‌سازسازی حمایت کرده است.

تایلر و همکاران<sup>۴</sup> (2007) به این نتیجه رسیدند که احساس شرم‌سازسازی بازپذیرکننده و عدالت رویه‌ای با احتمال بیشتری از سوی شرکت‌کننده‌های نشست‌های ترمیمی گزارش می‌شود. بوچکوار و تایتل (2008) اثرات نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده را در نمونه‌ای از جامعه روسیه بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که شرم‌سازسازی بازپذیرکننده با سطوح بالاتر بزهکاری فرافکنی‌شده ارتباط دارد. یافته‌های این پژوهش نشان دادند شرم‌سازسازی بازپذیرکننده برخلاف پیش‌بین‌های این نظریه، با کژرفتاری فرافکنی رابطه مثبتی دارد. در این پژوهش هم برخلاف نظریه شرم‌سازسازی، اثبات شد شرم‌سازسازی بازپذیرکننده بزهکاری را افزایش می‌دهد و تعاملات معناداری با احتمالات ویژه فشار، خودکنترلی و

قطعیت مجازات ندارد.

اسکایل و هاگس<sup>۵</sup> (2011) با استفاده از گویه‌های پیمایش ارزش‌های جهانی و شاخص‌های ملی، تأثیر انگ‌زنی غیررسمی و رسمی بر قتل را بررسی کردند. یافته‌های آنها از نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده حمایت کردند و نشان دادند میزان قتل برحسب سطوح اجتماع‌گرایی و انگ‌زنی غیررسمی تفاوت دارد؛ ولی مدرنیته و نسبت جنسی گرچه با واسطه فرایندهای نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده صورت می‌گیرند، درباره نابرابری اقتصادی اثر کاهنده داشته‌اند.

علی‌وردی‌نیا و حسنی (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که متغیر شرم‌سازسازی اثر مستقیم بر بزهکاری ندارد؛ اما اثر غیرمستقیم بر آن دارد. متغیر بازپذیری اثر معناداری بر بزهکاری ندارد. متغیر انگ‌زنی نیز اثر غیرمستقیم بر بزهکاری دارد؛ ولی اثر مستقیم ندارد. متغیر به‌هم‌پیوستگی اثر مستقیم بر بزهکاری دارد و اثر غیرمستقیم ندارد. همالان بزهکار نیز هم اثر مستقیم و هم اثر غیرمستقیم بر بزهکاری داشته است.

#### جمع‌بندی پیشینه پژوهش‌های تجربی

برخی شواهد و یافته‌های پژوهش‌های مذکور، در زمینه حمایت کامل (Makkai & Braithwaite, 1994; Murphy & Harris, 2007; Losoncz & Tyson, 2007)، برخی در زمینه حمایت جزئی (Schaible & Hughes, 2011)؛ علی‌وردی‌نیا و حسنی، (۱۳۹۵) و بعضی در تقابل با نظریه شرم‌سازسازی (Zhang et al., 1995; Vagg, 1998; Botchkovar & Tittle, 2005 & 2008) بوده‌اند. در کل توان و کفایت شاخص‌ها و نتایج پژوهش‌ها تا جایی نیست که بتوان این نظریه را تأییدشده قلمداد کرد.

با نگاهی به آزمون‌های تجربی ابعاد و مؤلفه‌های نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده، کارآیی و اثربخشی این نظریه تا حدودی روشن می‌شود. در کل شواهد تجربی مخلوط و آمیخته است. اگرچه آثار مثبت به‌هم‌پیوستگی خانوادگی، حمایت بیشتری را کسب کرده‌اند (Hay, 2001; Zhang &

<sup>1</sup> Botchkovar & Tittle

<sup>2</sup> Murphy & Harris

<sup>3</sup> Losoncz & Tyson

<sup>4</sup> Tyler et al.

<sup>5</sup> Schaible & Hughes

شده‌اند؛ به‌طوری که زیادبودن تخلفات بررسی شده و کم‌بودن تعداد آنها، راه را بر هر نوع نتیجه‌گیری قطعی و تمام‌شده می‌بندد؛ بنابراین، برای تعیین کارایی نظریه شرمساری بازپذیرکننده برای یک مقوله یا نوع خاصی از تخلف، انجام دادن آزمون‌های بعدی نظریه شرمساری بازپذیرکننده در زمینه‌ها و بسترهای مختلف لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

دوم اینکه به‌دلیل تنوع و ناهمگونی شدید در اوصاف و ویژگی‌های پژوهش‌ها در ادبیات تجربی نظریه شرمساری بازپذیرکننده، تعمیم عام کارایی نظریه شرمساری (اعتبار بیرونی) در زمینه کاهش رفتار مجرمانه با دشواری عمده‌ای روبه‌روست. در اینجا لازم است به بحث مبسوط شادیش و همکاران (20: 2002) در زمینه دعای اعتبار بیرونی اشاره شود؛ یعنی امکان استنباط معتبر درباره روابط علی زمانی که پژوهش، اوصاف و ویژگی‌های متفاوتی داشته باشد. به گمان آنها، می‌توان چهار ویژگی پژوهش را تعمیم داد: واحدها، نتایج، رویه‌ها و زمینه‌ها.

تنوع و ناهمگونی زیاد در اوصاف و ویژگی‌های پژوهش‌ها، تعمیم یافته‌های آنها را به روابط کلی بین سازه‌های موجود در مطالعات تجربی با دشواری همراه می‌کند؛ مگر اینکه روابطی محکم و قوی در کار باشند. چنین مسئله‌ای در چارچوب ادبیات تجربی نظریه شرمساری بازپذیرکننده به‌قوت دیده می‌شود. هم در هر مطالعه با انواع گوناگونی از واحدها، نتایج و زمینه‌ها روبه‌رو هستیم هم این مسئله با تعداد معدودی از مطالعات تقارن یافته است؛ مطالعاتی که با هدف تشخیص اثربخشی نظریه شرمساری بازپذیرکننده انجام شده‌اند. درباره این نظریه در زمینه مجرمان یقه‌سفید، دانش‌آموزان مدرسه و جمعیت‌های بزرگسالان (همه واحدها) در شهرها و کشورهای مختلف مطالعه شده است. همچنین در بستر تمکین از معیارهای پرستارخانه، فرار مالیاتی، تخلفات خرد مجرمانه، بزهکاری نوجوانان و قلدری (همه نتایج) و طیفی از اماکن مانند پرستارخانه‌ها، مدارس، منازل و اماکن عمومی (همه زمینه‌ها) اجرا شده است. درنهایت، حتی اجرا و پیاده‌سازی «رویه‌ها» نیز بین پژوهش‌ها متفاوت بوده

(Zhang, 2004; Losoncz & Tyson, 2007)، برخی پژوهش‌ها تأثیر ناچیزی داشته‌اند یا هیچ تأثیری نشان نداده‌اند (Zhang et al., 1995; Tittle et al., 2003; Ttoif & Farrington, 2000). علاوه بر این، گرچه شرمسازسازی جداکننده به‌طور گسترده‌ای تخلفات بزهکارانه را افزایش می‌دهد (Schaible & Hughes, 2011؛ علی‌وردی‌نیا و حسینی، ۱۳۹۵)، تأثیر شرمسازسازی بازپذیرکننده با قطعیت کمتری همراه است. برخی دیگر از پژوهش‌ها نشان‌دهنده تأثیر مثبت شرمسازسازی بازپذیرکننده بر کاهش جرم بوده‌اند (Makkai & Braithwaite, 1994; Murphy & Harris, 2007; Losoncz & Tyson, 2007; Tyler et al., 2007; Coricelli et al., 2013). برخی تأثیر نگذاشتن بر بزهکاری (Bennett, 1996; Ttoif & Farrington, 2000) را نشان داده‌اند و برخی بیان‌کننده افزایش جرم و بزهکاری (Hay, 2001; Zhang, 2004; Botchkovar & Tittle, 2005 & 2008) بوده‌اند.

طبق مطالعات انجام‌شده تاکنون، به نظر می‌رسد عملکردهای شرمسازسازی بازپذیرکننده عموماً سبب تخلف کمتر و عملکردهای شرمسازسازی پردکننده سبب تخلف بیشتر می‌شوند؛ در عین حال، روابط به‌هم‌پیوسته شخصی احتمال رفتار مجرمانه را کاهش می‌دهند و نوع تجربه شرم (شرم-گناه یا شرم حل‌نشده) به‌طور متفاوتی با رفتار تخلف‌آمیز ارتباط دارد. علاوه بر این به نظر می‌رسد نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده در ارتباط با تخلفاتی مانند جرایم یقه سفید یا بزهکاری و قلدری نوجوانان در مقایسه با تخلفات خفیف مجرمانه مثل دزدی، رانندگی هنگام مستی و رفتارهای خشونت‌آمیز، در کاهش رفتارهای تخلف‌آمیز، توفیق و کارایی بیشتری داشته باشد.

گرچه نتایج و یافته‌های پژوهش‌های تجربی عموماً همسو و هماهنگ با دعای نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده بوده‌اند، دو مسئله در این میان مطرح می‌شود که امکان این نوع نتیجه‌گیری را محدود می‌کند؛ اول اینکه کمیت مطالعات انجام شده در حوزه شرمسازسازی بازپذیرکننده کمتر از آن است که امکان تعمیم‌های گسترده را فراهم کند. علاوه بر این، پژوهش‌های اندکی در حیطه هر کدام از تخلفات انجام

صورتی میزان جرم پایین‌تری دارند که شرم را به شیوه مؤثری در زمینه جرم به کار ببندند (Braithwaite, 2000: 281). از ویژگی‌های بدیع در نظریه بریث ویت، تفکیک شرم‌سازسازی بازپذیرکننده از شرم‌سازسازی انگ‌زننده است (Braithwaite, 1993: 1; Bennett, 1996: 2; Ttoif & Farrington, 2008: 354; Ivancevich et al., 2008: 407).

طبق استدلال بریث ویت (1989)، شرم‌سازسازی رفتار مجرمانه، کلید اصلی پیشگیری از جرم است. به گمان او شرم‌سازسازی هم‌فرایندی وجدان‌ساز است و هم‌هنگام ضعف و ناکامی وجدان برای ایجاد هم‌نوایی استفاده می‌شود (Ttoif & Farrington, 2008: 354; Cullen & Agnew, 2011). رشد و پرورش وجدان شکلی از کنترل اجتماعی است که بنا به فرض، در مقایسه با مجازات رسمی، عامل بازدارنده قوی‌تری است (Svensson, 2004: 479).

از جمله سؤالات مهم و زیربنایی در نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده این است که کدام زمینه‌ها یا بسترهای خاص، کاهنده انحراف یا کج‌رفتاری‌اند. طبق نظر بریث ویت (1989)، به‌هم‌پیوستگی و اجتماع‌گرایی، شرایط اجتماعی اصلی و کلیدی‌اند که شرم‌سازسازی بازپذیرکننده را تسهیل می‌کنند. این بحث آزمون شده است که شرم‌سازسازی بازپذیرکننده، قانون‌شکنی را کاهش و هم‌نوایی با قانون را افزایش می‌دهد؛ اما پیش‌بینی میانجی‌گری مبنی بر اینکه به‌هم‌پیوستگی و اجتماع‌گرایی، شرم‌سازسازی بازپذیرکننده را افزایش می‌دهد، بخش مهمی از صورت‌بندی این نظریه را تشکیل می‌دهد که به‌ندرت درباره آن بررسی و کاوش شده است. شرم‌سازسازی سبب ایجاد احساس طردشدن در افراد (به‌طور عمده به‌صورت درونی) می‌شود و به‌هم‌پیوستگی این شانس را افزایش می‌دهد که وجدان افرادی تقویت شود که شرم بازپذیرکننده‌ای را تجربه می‌کنند. افرادی که احساس شرم کنند ولی به داخل گروه جذب شوند (بازپذیری)، احساس رضایت بیشتری خواهند داشت؛ اما افراد به‌هم‌پیوسته‌ای که بدون بازپذیری شرم‌ساز شوند، احساس خیانت خواهند داشت؛ در عین حال، اشخاصی که در عملکردهای

است. بدین ترتیب، رسیدن به نتایج کلی در زمینه کارایی این نظریه از طریق تعداد محدودی از مطالعات انجام‌شده، زود و دشوار است. گرچه شواهد موجود از این نظریه حمایت می‌کنند، یافته‌های موجود نشان می‌دهند انجام پژوهش‌های نظام‌مند و اصولی در آینده در حوزه این نظریه لازم و ضروری است.

### چارچوب نظری

یکی از اساسی‌ترین و بنیادی‌ترین مسائل در جرم‌شناسی، رابطه بین کنترل اجتماعی و رفتار جنایی است. در بیشتر نظریه‌های کلاسیک، مجازات‌های جنایی - بنا به فرض - از طریق تأثیر بازدارندگی بر انگیزه جنایی یا اثر ناتوانی بر متخلف، کاهنده جرم و جنایت‌اند. در مقابل، نظریه برچسب‌زنی مدعی است واکنش‌های رسمی، از مسیر فرایند بدنام‌کردن افراد، انسداد فرصت‌های بعدی و رشد خودانگاره انحرافی، تأثیر فزاینده‌ای بر انحراف دارند. بریث ویت در نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده، فرض را بر این می‌گذارد که عملکردهای کنترل اجتماعی ممکن است به نسبت کیفیت و چگونگی انجام آنها، تأثیر معکوسی بر جرم داشته باشند. هرگاه شرم‌سازسازی به شکل بازپذیرکننده‌ای انجام شود، احتمال تکرار تخلف کاهش می‌یابد و هرگاه به شیوه انگ‌زننده‌ای صورت پذیرد، این پتانسیل را دارد که متخلفان را به سمت خرده‌فرهنگ‌های جنایی و انحرافات بعدی به‌منزله پیامدهای ناخواسته رفتار سوق دهد.

کانون نظریه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده، درک ارتباط جرم و کنترل اجتماعی است که بر شرم‌سازسازی اعمال مجرمانه و بازپذیری بعدی عاملان کج‌رو تأکید می‌کند (Braithwaite & Mugford, 1994: 140; Gadd & Jefferson, 2006: 164). این نظریه سنت‌های جرم‌شناختی متعددی را درباره مفهوم شرم گرد آورده است (Dollar & Ray, 2013: 2). بریث ویت بر اهمیت ادغام فرهنگی تأکید و استدلال می‌کند که مهم‌ترین عامل در «کنترل جرم، تعهد فرهنگی به شرم‌سازسازی» است (Scheurman & Matthew, 2012: 5; Lu, 1998: 61). مطابق این نظریه، جوامع در

چرا شرمسازسازی بازپذیرکننده، در مقایسه با انگ‌زنی، کنترل اجتماعی مؤثرتری است (Dansie, 2011: 27). به این ترتیب، در صورت ارتکاب جرم توسط فرد، حمایت قوی خانوادگی و اجتماعی می‌تواند به‌صورت مانعی در برابر پردشدگی عمل کند که طبق فرضیه‌سازی بریث ویت، سبب تکرار جرم کمتر می‌شود؛ زیرا خلافکار برای کسب حمایت نیازی ندارد به آغوش خرده‌فرهنگ‌های جنایی پناه برد.

به زبان پارادایم حمایت اجتماعی، بریث ویت مدعی است که کنترل تنها در بستر حمایت می‌تواند مؤثر باشد؛ به هر حال، سودمندی شرمسازسازی بازپذیرکننده در گرو این است که جامعه بزرگ‌تر حمایت‌کننده یا به تعبیر بریث ویت «اجتماع‌گرا» باشد. به نظر می‌رسد حمایت خانوادگی متخلفان، طی دوره حبس و بعد از آن، شانس اتمام موفقیت‌آمیز نظارت را بهبود می‌بخشد. به‌طور مختصر، کنترل با حمایت از کنترل بدون حمایت مؤثرتر است. ادبیات جامعه‌پذیری خانوادگی نیز اطلاعات مفید و سودمندی را ارائه می‌کند. ویلسون و هرنتسین چنین استدلال می‌کنند که فرزندپروری «محدودکننده» در شناخت و توییح سرپیچی از قوانین و در آموزش این نکته که رفتار، پیامدهایی را به‌دنبال دارد، مهم است؛ البته محدودیت هنگامی مؤثرتر است که با محبت والدین نیز همراه شود. به گفته آنها، والدین با محبت فرزند خود را تأیید و از او حمایت می‌کنند؛ در نتیجه، تعریف خود را به‌منزله تقویت رفتار خوب به کار می‌برند و دلایلی را برای قوانین بیان می‌کنند. در اینجا، گرما و محبت (حمایت)، محدودیت (کنترل) را تقویت می‌کند: وقتی کودکان در مراقبت والدینشان قرار دارند، اطاعت و تمکین پاداش می‌گیرد و ترمرد و نافرمانی بی‌پاداش می‌ماند (Cullen & Agnew, 2011: 258).

نظریه بریث ویت ویژگی‌های آن دسته از افراد کجرو را پیش‌بینی می‌کند که بیان‌کننده دلبستگی متقابل یا تعهد آنها به اجتماع‌اند. طبق نظر بریث ویت، افراد کجرو و خلافکار با جنسیت مرد، واقع در سنین ۲۵-۱۵، مجرد، بیکار و با آرمان‌های نازل شغلی و تحصیلی، به‌هم‌پیوستگی ضعیف‌تری خواهند داشت. احتمال کمتری وجود دارد که خلافکارانی با

شرمسازسازی مشارکت یا آنها را مشاهده کنند و در ضمن به‌هم‌پیوستگی قوی‌تری داشته باشند، به‌طور پیش‌فرض، تعهد بیشتری به هنجارهای گروه نشان خواهند داد و نسبت به انجام فرایندهای شرمسازسازی روی خود، آگاهی بیشتری خواهند داشت؛ بنابراین، انتظار می‌رود بین متغیرهای شرمسازسازی و به‌هم‌پیوستگی در پیش‌بینی بزهکاری تعامل وجود داشته باشد.

به‌هم‌پیوستگی یا وابستگی متقابل به ویژگی‌ها و مشخصات فردی افراد اطلاق می‌شود؛ یعنی میزان مشارکت افراد در شبکه‌هایی که برای رسیدن به اهداف باارزش به دیگران وابسته‌اند و دیگران نیز به‌طور متقابل به آنها وابستگی دارند. حتی اگر وابستگی افراد متقابل نباشد، می‌توان شخص را فردی به‌هم‌پیوسته در نظر گرفت. به‌هم‌پیوستگی تقریباً معادل و هم‌ارز مفاهیم پیوند اجتماعی، دلبستگی و تعهد در نظریه کنترل اجتماعی است (Cullen & Agnew, 2011: 258; Ventura, 2006: 18). در نظریه بریث ویت، به‌هم‌پیوستگی در اصل اجتماع‌گرایی است اما در سطح فردی؛ به عبارت دیگر، به‌هم‌پیوستگی به سطح فردی مشارکت در شبکه‌های اجتماعی و اجتماع کلی ناظر است (Miller, 2009: 4).

افراد در جوامع به‌هم‌پیوسته، در رسیدن به اهداف مطلوب و ارجمند به یکدیگر وابسته و متکی‌اند. روابط به‌هم‌پیوسته‌تر، استعداد بیشتری برای شرمسازسازی و تجربه احساس شرم دارند؛ زیرا هر شخص به‌شدت به پذیرش در گروه اجتماعی نیاز دارد. به این ترتیب، هر عملی که موجب طرد احتمالی یا تأییدنشدن او از طرف گروه شود، به‌احتمال زیاد سبب ایجاد احساس منفی شرم می‌شود. اگر سؤال شود که چرا شرمسازسازی بازپذیرکننده، به‌منزله عامل بازدارنده جرم عمل می‌کند، بریث ویت به‌طور خلاصه اهمیت حیاتی روابط حمایتی را بدین شرح بیان می‌کند: به‌هم‌پیوستگی افراد بدین دلیل اثر خاص بازدارندگی و اثر عام بازدارندگی دارد که چنین اشخاصی هزینه‌های بین‌فردی بیشتری را از جانب شرم دریافت می‌کنند. این یکی از دلایلی است که توضیح می‌دهد

فرق می‌کند. در یک جامعه پدرسالار، دختران در سن نوجوانی به‌هم‌پیوستگی بالاتری دارند؛ اما پسران طی دوره نوجوانی، به‌گونه‌ای جامعه‌پذیر می‌شوند که از خانواده جدا شوند (Ray, 2012: 26). از نظر مک ایستر نیز خانواده مسئولیت تأمین نیازهای عاطفی اعضای خود را به عهده دارد و این مسئولیت زمانی کاهش می‌یابد که اعضا به آن درجه از بلوغ و مرحله رشد برسند که برخی نیازهایشان را افراد خارج از خانواده برطرف کنند. این پدیده به‌طور معمول هنگام بلوغ فرزندان اتفاق می‌افتد. به گمان او مشارکت همدلانه که براساس درک واقعی اعضا از نیازهای یکدیگر صورت می‌گیرد و سبب پاسخ‌هایی می‌شود که این نیازها را برآورده می‌کند، مؤثرترین نوع مشارکت قلمداد می‌شود (به نقل از یاری و حسینی، ۱۳۹۳: ۶۱-۵۹).

در نظر بریث ویت، اجتماع‌گرایی به شرایط و وضعیت جوامع ناظر است. افراد در جوامع اجتماع‌گرا، در شبکه‌های به‌هم‌پیوسته‌ای حضور گسترده دارند که ویژگی‌ها و کیفیت‌های ویژه همکاری و اعتماد متقابل را دارند (Cullen & Agnew, 2011: 258). واژه اجتماع‌گرایی برای وصف ویژگی‌های جوامع و واژه به‌هم‌پیوستگی برای توصیف مناسبات فردی به کار می‌رود. طبق نظر بریث ویت، سه عنصر در اجتماع‌گرایی وجود دارد: (۱) «وابستگی متقابل به شکل قوی و عمیق»، (۲) «وابستگی متقابل که ویژگی بارز آن «تعهد و اعتماد متقابل» است، (۳) «وابستگی متقابل به‌منزله» (موضوع وفاداری گروهی و نه صرفاً قرارداد فردی؛ بنابراین، اجتماع‌گرایی «پادزهر فردگرایی» (Sakiyama, 2008: 8) و نشان‌دهنده حضور سرمایه اجتماعی است (Ventura, 2006: 18; Miller, 2009: 8).

طبق انگاره مفهوم اجتماع‌گرایی، جوامع کوچک‌تر و باثبات‌تر، در مقایسه با اجتماعات شهری و بزرگ‌تر با جمعیت مهاجر، اجتماع‌گرایی زیادتری دارند. حضور پرننگ و مشارکت زیاد در اجتماع، به‌بازپذیری خلافتکار در اجتماع کمک می‌کند. وقتی که اجتماعات به سکونتگاه‌های شهری تبدیل شوند و حجم

این ویژگی‌ها، از طریق تجربه شرمسازسازی اجتماع، به شیوه‌ای موفقیت‌آمیز بازپذیر شوند. در نظر او، بازه سنی ۲۵-۱۵، فاصله گذار میان فراغت از تحصیل و تشکیل زندگی زناشویی و سایر مسئولیت‌های بزرگسالی و والدشدن تلقی شده است<sup>۱</sup> (Percival, 2003: 40). طبق نظر بریث ویت، افراد با سن بالا، زنان، متأهلان، باسوادها و مشاغل دارای پرستیژ، روابط به‌هم‌پیوسته‌تری دارند (Lu, 1998: 68).

در جایی دیگر، بریث ویت (1989: 89-91) خاطر نشان می‌کند که دل‌بستگی و تعهد، غایات باارزش در روابط اجتماعی به‌شمار می‌آیند. با این تعریف، اشخاص به‌هم‌پیوسته، آنهایی‌اند که به‌شدت به دیگران پیوستگی دارند و به آرزوها و آرمان‌های بلند متعهدند. تعهد در اساس معیاری فردی در رابطه با هم‌نواپی است؛ یعنی آنچه فرد در صورت انجام کژروی یا ناهم‌نواپی، خطر از دست دادن آن را دارد. این معیارها با آموزش و پرستیژ شغلی افزایش می‌یابد و سبب ایجاد شدن انتظار شرم بیشتر می‌شود که خود، رفتارهای هم‌نواپانه را تقویت می‌کند. سن و وضعیت زناشویی، تغییرات به‌هم‌پیوستگی را در طول دوره زندگی نشان می‌دهند. وقتی کودک به سن بلوغ می‌رسد، پیوندهای وابستگی متقابل، از خانواده‌راهیابی و مدرسه به خانواده‌فرزندزایی و محل کار تغییر می‌کند. طی دوره‌های انتقالی میان پیوستگی‌ها، انتظار می‌رود شرم کاهش یابد و فرد با احتمال بیشتری رفتارهای انحرافی را انجام دهد. به‌هم‌پیوستگی بر حسب جنسیت نیز

<sup>۱</sup> امروزه به‌موازات ظهور «مدرنیته متأخر» یا «مدرنیته سیال» و «عصر نااطمینانی» (Bauman, 2000 & 2001)، «مدرنیزاسیون تأملی» (Giddens, 1990 & 1991)، «جهانی‌شدن» (Mills & Blossfeld, 2009) و «جامعه مخاطره‌آمیز» (Beck, 1986)، شکاف یا گسست بین فراغت از تحصیل و احراز مسئولیت‌های بزرگسالی از قبیل شغل، ازدواج، والدشدن و... تا اندازه‌ای زیاد شده است که برخی پژوهشگران از آن به «گذارهای فریزشده یا منجمد» (Kuhar, 2012) تعبیر کرده‌اند. غیراستاندارشدن فرایندهای گذار (ذکایی، ۱۳۸۱؛ Arias & Hernández, 2007)، نسل ایکس (کازمی‌پور، ۱۳۸۸)، رخت‌بستن اصطلاح «بزرگسالی» (Nugin, 2008) و «بیوگرافی پرمخاطره» یا «بیوگرافی فشارآور» (France, 2007: 60) نیز از جمله مفاهیمی‌اند که در ادبیات موضوعی مذکور به‌وفور به چشم می‌خورند.

گروه دوستان افزایش می‌یابد. گروه‌های دوستی در مقایسه با والدین، راهبردهای جامعه‌پذیری ضعیف‌تری را منتقل می‌کنند. ترکیب تعاملات ضعیف خانوادگی و پیوندهای منفی (نابهنجار)، می‌تواند ورود جوانان به رفتارهای انحرافی را افزایش دهد.

جیمز کلمن از رابطه بین نوجوان و والدینشان به‌منزله شاخص‌های سرمایه اجتماعی خانواده یاد می‌کند. این سرمایه شامل میزان علاقه و صمیمیتی است که نوجوانان نسبت به والدینشان دارند؛ به عبارت دیگر، کیفیت ارتباط بین اعضای خانواده و به‌طور کلی میزان روابط بین والدین و فرزندان شاخص‌های سرمایه اجتماعی خانواده‌اند (به نقل از علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۱۶). در نظریه کلمن دو عنصر کلیدی سرمایه اجتماعی خانواده، یکی شبکه‌هاست که عنصری عینی است و دیگری هنجارها که عنصری ذهنی است. او سه سازوکار را ذکر کرده است که از طریق آنها خانواده‌ها سرمایه اجتماعی را انتقال می‌دهند: ۱- از طریق تلاش و زمانی که والدین صرف می‌کنند. ۲- از طریق پیوندهای مؤثر بین والدین و فرزندان. ۳- از طریق رهنمون‌های روشن و مفصلی که با رفتارها سروکار دارد و پذیرفتنی یا نپذیرفتنی به نظر می‌رسند. او در تحلیل‌های خود مثال‌هایی را درباره اینکه چگونه شدت کنش متقابل والدین و فرزندان می‌تواند به رشد ذهنی و اجتماعی فرزند کمک کند، فراهم کرده است (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۱۵).

در صورت موفقیت و کارآمدی جامعه‌پذیری، هنجارها درونی خواهند شد و در نتیجه، وجدان یا فراخود شخص رشد خواهد کرد؛ اما اگر سطح دلبستگی به والدین ضعیف باشد، بنا به فرض، درونی‌شدن هنجارها و پرورش وجدان دچار اختلال خواهد شد. کودک نسبت به عقیده دیگران غیرحساس و بی‌تفاوت می‌شود و در نتیجه برای ارتکاب جرم آزاد و رها خواهد بود (Svensson, 2004: 479). زنگ (1997)، های<sup>۱</sup> (2001) و لوسونز و تاپسون (2007) در مباحث خود درباره تأثیرات خانوادگی، به اصول شرمسازسازی ارجاع داده‌اند که

تحركات و مهاجرت‌ها زیاد باشد، حاصل کار چیزی جز کاهش پیوندها و علقه‌های شخصی و اجتماعی و در نتیجه سطح پایین اجتماع‌گرایی نخواهد بود (Percival, 2003: 41).

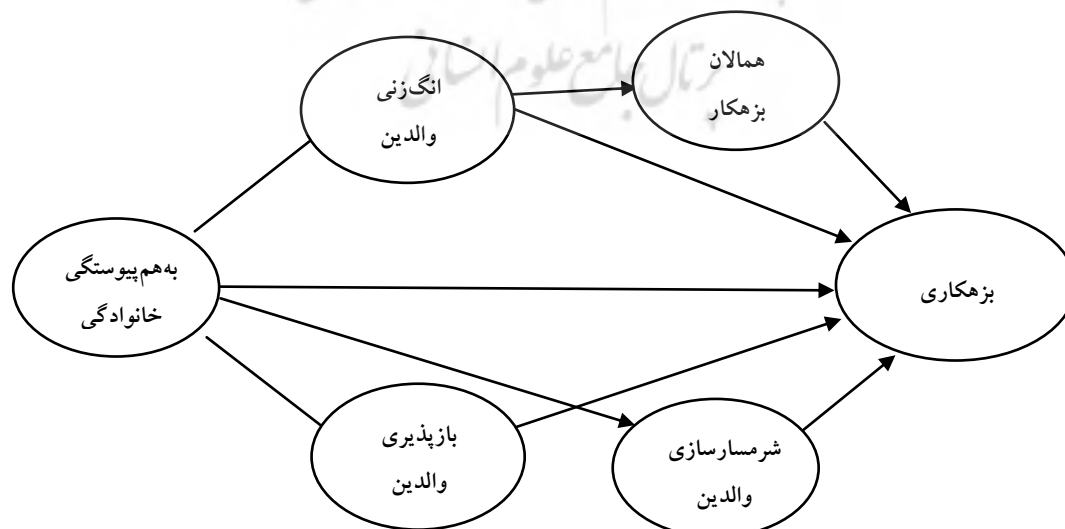
بریث ویت، برخلاف اجتماع‌گرایان محافظه‌کار همچون اتزیونی، برای پاسداری از حقوق افراد، بر وظایف و تکالیف تأکید می‌کند؛ بنابراین، او مطابق با جریان کلی اندیشه و تفکر اجتماع‌گرا، با این استدلال همدلی می‌کند که پاسخ جامعه به جرم باید اخلاق‌ساز (و نه طردکننده) باشد. ایده دورکهایمی و فراگیر بریث ویت این است که جوامع منسجم‌تر و یکپارچه‌تر (مثل ژاپن)، سطح نازل‌تری از جرم را دارند و افرادی که در به‌هم‌پیوستگی عمیق‌تری با دیگران (برای مثال زنان در خانواده) قرار دارند، در مقایسه با افراد واقع در موقعیت‌های آنومیک یا بی‌هنجاری (مثلاً مردان جوان بی‌کار)، کمتر در معرض خطر مجرم‌بودن قرار خواهند داشت (Hughes, 1996: 32).

در نظریه جرم‌شناسی، خانواده شأن و نقشی بنیادی در ایجاد هم‌نوایی بین دختران و پسران به‌ویژه در سنین آغازین آنها بازی می‌کند. عمده ادبیات جرم‌شناسی در این حوزه، نشان‌دهنده این است که نظارت بر رفتار کودک، به‌کارگیری انضباط منظم و منسجم و رشد و بالندگی دلبستگی‌های والد-فرزند، به‌طور عام کودک را به‌سمت هم‌نوایی با معیارها و استانداردهای رایج و مرسوم اجتماعی سوق می‌دهد (Leiber et al., 2009: 79; Cota-Robles & Gamble, 2006: 375; Le et al., 2005: 193). برای مثال طبق ادعای هیرشی و گاتفردسون، والدینی که بر رفتار فرزندان خود نظارت و انتظارات روشنی درباره زشتی بزهکاری دارند و به تمکین پاداش می‌دهند (و نافرمانی را تنبیه می‌کنند)، احتمال تخلف کودکان را کاهش می‌دهند (از طریق تقویت خودکنترلی در کودکان) (in: Fagan, 2011: 151). در صورتی که پیوستگی با خانواده به‌درستی شکل نگیرد یا ضعیف باشد، نوجوانان در نهایت با دوستان و همالان هم‌ذات‌پنداری (هویت‌یابی) می‌کنند (Thompson et al., 2007: 787). اینگونه روابط در بیشتر موارد رفتارهای نابهنجار و انحرافی را تقویت می‌کنند. هرگاه در پیوستگی با والدین اختلالی به وجود بیاید، احتمال پیوند با

<sup>1</sup> Hay

متخلفان به‌منزله مجرم برخورد نمی‌شود؛ بلکه به‌منزله انسان‌های کامل برخورد می‌شود (Lu, 1999: 117). بنا به تأکید بریث ویت، خانواده‌هایی که در فراگرد تنبیهی، به‌طور جداکننده‌ای رفتار می‌کنند و تنبیه و مجازات آنها در فضای مهر و محبت انجام نمی‌شود، در جامعه‌پذیری و اجتماعی‌کردن فرزندان خود با شکست روبه‌رو می‌شوند. بدین‌سان، بریث‌ویت مدعی است که شرم‌سازسازی بازپذیرکننده، به‌طور عمده بر عهده خانواده و دوستان است تا نظام عدالت رسمی و کیفری (Bennett, 1996: 1). در مجموع، به گمان بریث ویت، شرم‌سازسازی به شرطی می‌تواند برانگیزنده احساسات سازنده شرم باشد که به شیوه درستی توسط دیگران مهم انجام پذیرد؛ یعنی توسط افرادی که خلافکار به آنها احساس تعلق دارد (Ttoif & Farrington, 2008: 355). طبق نظر بریث ویت، خانواده‌های گرم و صمیمی از آن نوع رفتارهای انضباطی یا تأدیبی استفاده می‌کنند که بر بعد اخلاقی رفتار - چگونگی آسیب‌زاد بودن رفتار برای خود و دیگران و الزام و تعهد به جبران آن - تأکید دارند و مجازات‌هایی را به کار می‌گیرند که بازپذیرکننده است (Karp & Breslin, 2001: 250). در شکل ۱، الگوی تحلیلی پژوهش با استفاده از مباحث نظری یادشده ارائه شده است.

به محیط خانوادگی مربوط است و مستعد کنترل اجتماعی غیررسمی است. آنها نشان داده‌اند به‌هم‌پیوستگی در کنترل‌های غیررسمی، اثرات همساز و نیرومندی بر رفتار دارد. به این ترتیب، پژوهش حاضر حدود تحلیل و مطالعه خود را به قلمرو نهاد خانواده که رکن اصلی در پرورش احساسات و عواطف اخلاقی (شرم و گناه) است، محدود می‌کند و عمده تأکید خود را بر فرایند شرم‌سازسازی در خانواده و بستر مساعد برای ظهور آن در جامعه می‌گذارد. تأکید مزبور با این نظر و مشاهده بریث ویت ملازمت دارد که «مناسب‌ترین مکان برای رؤیت شرم‌سازسازی بازپذیرکننده عملاً در خانواده‌هایی است که مهر و محبت در آنجا رواج دارد» (Braithwaite, 1989: 56). براساس نظر بریث ویت برای اینکه شرم‌سازسازی بازپذیرکننده باشد، خانواده نقطه آغاز و عزیمت است. به گفته او، زندگی خانوادگی این نکته را به ما می‌آموزد که شرم‌سازسازی و مجازات، در کنار حفظ پیوندهای محترمانه میسر است. از نگاه او بازپذیری بیشتر وظیفه خانواده و دوستان نزدیک و صمیمی است؛ زیرا وظیفه آنها در ماهیت تربیتی است. این گرایش در اعضای خانواده وجود دارد که عزیزان خود را ببخشند و بازگشت آنها را به جریان زندگی حتی پس از ارتکاب لغزش و خطا بپذیرند. کنترل مؤثر جرم، به احتمال زیاد در خانواده‌ها و اجتماعاتی رخ می‌دهد که با



شکل ۱- الگوی تحلیلی پژوهش فرضیه‌ها



این پژوهش در پی آزمون الگوی علی برگرفته از نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده در چارچوب خانواده است و با استفاده از روش پیمایشی، متغیرهای سطح فردی را بررسی کرده است. به این ترتیب، برای آزمون و ارزیابی نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده، از روش پیمایش استفاده شده است. همه دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی سال سوم مشغول به تحصیل در شهر تبریز در نیمه اول سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ جمعیت این پژوهش را تشکیل می‌دهند که ۲۰۲۶۵ نفرند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به مقدار ۸۳۵ نفر محاسبه شده است<sup>۱</sup>. برای انتخاب نمونه، از روش خوشه‌ای همراه با طبقه‌بندی استفاده شده است. پسران و دختران به منزله دو طبقه نمونه‌ای اصلی انتخاب شدند. روش کار به این صورت بوده است که در مرحله اول از همه نواحی پنج‌گانه تبریز که ۳۰۵ مدرسه پسرانه و دخترانه دارد، تعداد ۳۰ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد. بعد از مشخص شدن مدارس، یک کلاس به طور تصادفی انتخاب و آزمون‌های لازم اجرا شد؛ پس از گردآوری داده‌ها، فرضیه‌های پژوهش به محک آزمون نهاده شدند. برای به‌دست‌آوردن اعتبار ابزار، از اعتبار محتوا و اعتبار سازه و برای به‌دست‌آوردن پایایی، از محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شده است. به این صورت که برای ارزیابی اعتبار محتوا، ابتدا سعی شد حوزه معنایی مفاهیم و ابعاد و مؤلفه‌های آنها به خوبی تعریف شوند. در مرحله بعد، برای ارزیابی اعتبار سازه، از روش تحلیل عاملی استفاده شد. پایایی ابزار پژوهش نیز با استفاده از آلفای کرونباخ و با معیار همسازسازی درونی گویه‌ها (با معیار ۰/۷۰) انجام شده است.

براساس استدلال‌های نظری ذکر شده می‌توان فرضیه‌هایی را برای واری تجربی به شرح زیر استنتاج کرد. فرضیه‌های اصلی نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده نشان‌دهنده تأثیر مستقیم و غیرمستقیم است:

- ۱) به‌هم‌پیوستگی خانوادگی با شرمسازسازی والدین ارتباط مستقیم و مثبت دارد.
- ۲) به‌هم‌پیوستگی خانوادگی با بازپذیری والدین ارتباط مستقیم و مثبت دارد.
- ۳) به‌هم‌پیوستگی خانوادگی با انگ‌زنی والدین ارتباط مستقیم و منفی دارد.
- ۴) به‌هم‌پیوستگی خانوادگی با بزهکاری ارتباط مستقیم و منفی دارد.
- ۵) به‌هم‌پیوستگی خانوادگی با بزهکاری ارتباط غیرمستقیم دارد.
- ۶) به‌هم‌پیوستگی، ارتباط بین متغیرهای شرمسازسازی، بازپذیری و انگ‌زنی با بزهکاری را تقویت می‌کند.
- ۷) شرمسازسازی والدین با بزهکاری ارتباط مستقیم و منفی دارد.
- ۸) بازپذیری والدین با بزهکاری ارتباط مستقیم و منفی دارد.
- ۹) انگ‌زنی والدین با بزهکاری ارتباط مستقیم و مثبت دارد.
- ۱۰) انگ‌زنی والدین از طریق افزایش همالان بزهکار، موجب افزایش بزهکاری می‌شود.

۱۱) همالان بزهکار با بزهکاری ارتباط مستقیم و مثبت دارد.

این فرضیه‌ها از چارچوب نظری پژوهش برگرفته شده‌اند. متغیر به‌هم‌پیوستگی به منزله متغیر مستقل، متغیرهای انگ‌زنی، بازپذیری، شرمسازسازی و همالان بزهکار به منزله متغیرهای واسط و متغیر بزهکاری به منزله متغیر وابسته، شاکله اصلی این الگو را تشکیل می‌دهند.

## روش پژوهش

<sup>۱</sup> مقدار d فرمول کوکران به‌عمد ۰/۰۴ در نظر گرفته شد. بیش‌برآورد اندازه نمونه، به سه دلیل انجام شده است: اول اگر خطاهایی، آمارگیری و استخراج نتایج را تهدید کند، نتایج به‌دست‌آمده هنوز هم درجه اطمینان کافی و پذیرفتنی را داشته باشند. دوم، نمونه کافی برای مطالعه گروه‌های فرعی تشکیل‌دهنده جامعه در دسترس قرار گیرد. سوم، در چارچوب امکانات موجود (هزینه، زمان و ...)، بتوان به بالاترین حد دقت احتمالی ممکن دست یافت.

### تصریح مفاهیم و سنجش متغیرها

بزهکاری: برای سنجش بزهکاری از دو بعد تخلفات بزهکارانه و تخلفات منزلتی استفاده شده است. تخلفات منزلتی به تخلفات افراد زیر سن قانونی و تخلفات مجرمانه و قلدری به تخلفات افراد در همه سنین ناظر است. برای سنجش تخلفات بزهکارانه با نظر به تعریف مفهومی و با الهام و اقتباس از پژوهش‌های پیشین پنج مؤلفه خشونت، سرقت، مصرف الکل و مواد مخدر ( Moon et al., 2008; Le et al., 2005)، و ندالیسم (Moon et al., 2008; Le et al., 2005)، علیردی‌نیا، (۱۳۹۱) و تقلب امتحانی (Muftic, 2006; Hall, 1999) در نظر گرفته شد. برای سنجش تخلفات منزلتی با توجه به تعریف مفهومی و پژوهش‌های پیشین ( Moon et al., 2008; Le et al., 2005) از شش معرف مصرف سیگار، فرار از منزل، دیر برگشتن به خانه، رانندگی بدون گواهینامه، بی‌احترامی به معلم و والدین و گریز یا غیبت از مدرسه استفاده شده است.

به‌هم‌پیوستگی خانوادگی: برای اندازه‌گیری متغیر به‌هم‌پیوستگی در خانواده، از چهار معرف زیر که مدنظر بریث ویت (1989) بوده، استفاده شده است: دلبستگی به والدین، ارتباطات، ادارک نوجوانان از احساس دلبستگی والدین و احترام به والدین.

شرمسازسازی: برای سنجش شرمسازسازی با توجه به تعریف بریث ویت (1989) و با اقتباس از پژوهش‌های بنت<sup>۱</sup> (1996)، های (2001) و لوسونز و تایسون (2007) از شش گویه استفاده شده است که پس از تحلیل عاملی و حذف یکی از گویه‌ها، درنهایت از پنج گویه استفاده شد.

بازپذیری: برای عملیاتی کردن متغیر بازپذیری از چهار معرف برخورد محترمانه، گفتگو در فضای تأییدآمیز، واکنش به رفتار به جای شخصیت و بخشش و گذشت استفاده شده است (Braithwaite & Braithwaite, 2001). انتخاب گویه‌ها نیز برای اندازه‌گیری بازپذیری، با اقتباس از پژوهش‌های بریث ویت و بریث ویت (2001)، مککای و بریث ویت (1994)،

های (2001) و لوسونز و تایسون (2007) انجام شده است. انگ‌زنی: برای سنجش متغیر انگ‌زنی با اقتباس از مطالعات پیشین ( Makkai & Braithwaite, 1994; Braithwaite, 2007; Losoncz & Tyson, 1989) و براساس مشخصات انگ‌زنی پیشنهادی بریث ویت (2001; 1989) از قبیل شرمسازسازی و برچسب‌زدن به شخص به جای رفتار، تحقیر شخص، بی‌احترامی و برچسب‌زدن با یک هویت مطرود، شش گویه انتخاب شده است.

همالان بزهکار: در عملیاتی کردن متغیر همالان بزهکار، بر طبق نظریه همنشینی افتراقی از سه بعد تعدد، مدت و تقدم استفاده شده است. برای ساخت مقیاس همالان بزهکار نیز از پژوهش‌های چانگ و لی<sup>۲</sup> (2005)، لانگشور و همکاران<sup>۳</sup> (2004)، زنگ و زنگ (2004) و کریتاسی<sup>۴</sup> (2008) استفاده شده است.

### اعتبار و پایایی ابزار پژوهش

پایایی شاخص‌ها را می‌توان از طریق مجذور همبستگی چندگانه ( $R^2$ ) بررسی کرد. نتایج  $R^2$  در جدول (۱) ارائه شده‌اند. مقادیر  $R^2$  سهم واریانس هر شاخص را - که به وسیله متغیر نهفته مربوط تبیین می‌شود - نشان می‌دهند (بقیه واریانس ناشی از خطای اندازه‌گیری است). مقدار بالای  $R^2$  نشان دهنده اعتماد و پایایی بالای شاخص مدنظر است. (کلاتتری، ۱۳۸۷: ۱۳۸). برای مثال پایاترین شاخص مربوط به اندازه‌گیری متغیر «شرمسازی»، شاخص سوم (من را توجیه می‌کنند و توضیح می‌دهند که رفتارم درست نیست) و ناپایاترین شاخص (بی‌تفاوت‌اند و هیچ واکنشی در برابر آن انجام نمی‌دهند) است.

مجذور همبستگی‌های چندگانه، حد پایین روایی برای متغیرهای مشاهده‌پذیر است و روایی هر معرف عینی، حداقل برابر با مجذور همبستگی‌های چندگانه برای هر معرف در

<sup>2</sup> Chang & Le

<sup>3</sup> Longshore et al.

<sup>4</sup> Cretacci

<sup>1</sup> Bennett

نسبتاً ضعیف است، در حد مطلوب و بالا قرار دارد. در این جدول، میزان معناداری بار گویه‌های معرف‌های مشاهده‌پذیر روی سازه مد نظر خود، با کمیت «t» نشان داده شده است. علامت «\*\*» نشان‌دهنده معنی داری رابطه در سطح خطای ۰/۰۱ و علامت «\*» نشان‌دهنده معنی داری رابطه در سطح خطای ۰/۰۵ است.

الگوست؛ بنابراین، با در نظر گرفتن مجذور همبستگی‌های چندگانه متغیرهای مشاهده‌پذیر پژوهش حاضر در جدول (۱)، می‌توان به میزان روایی آنها پی برد. علاوه بر این، در این جدول میزان روایی یا پایایی ترکیبی هر سازه پژوهش به صورت جداگانه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است که روایی همه سازه‌ها، به جز سازه شرمساری که

جدول ۱- نتایج تحلیل عوامل تأییدی ساختاری نظری وسیله اندازه‌گیری و مشخصات اعتبار و پایایی الگوی اندازه‌گیری و بار گویه‌های متغیرهای

پنهان پژوهش

سازه‌ها و معرف‌های پژوهش	بار عاملی استاندارد شده گویه‌ها	مجذور همبستگی‌های چندگانه برای متغیرهای X, Y	آلفای کرونباخ
( $\eta_1$ ) شرمساری	-	-	۰/۵۰
بی تفاوت‌اند و هیچ واکنشی در برابر آن انجام نمی‌دهند ( $\lambda_{y11}$ ).	۰/۱۸**	۰/۰۳۲	
تذکر می‌دهند و ناراحتی خود را از آنچه انجام داده‌اند، نشان می‌دهند ( $\lambda_{y21}$ ).	۰/۴۰**	۰/۱۶	
من را توجیه می‌کنند و توضیح می‌دهند که رفتارم درست نیست ( $\lambda_{y31}$ ).	۰/۶۹**	۰/۴۷	
مرا به دلیل خلافتی که انجام داده‌ام، حمایت و تشویق می‌کنند ( $\lambda_{y41}$ ).	۰/۲۳**	۰/۰۵	
طوری رفتار می‌کنند که من از انجام خلاف خود احساس شرمندگی و پشیمانی کنم ( $\lambda_{y51}$ ).	۰/۴۰**	۰/۱۶	
( $\eta_2$ ) بازپذیری	-	-	۰/۷۴
با احترام یا من برخورد می‌کنند؛ به گونه‌ای که احساس می‌کنم هنوز به من اعتماد دارند.	۰/۶۰**	۰/۳۶	
به گونه‌ای رفتار می‌کنند که احساس می‌کنم هنوز مراقب و مواظب من هستند.	۰/۵۱**	۰/۲۶	
درباره خلافتی که انجام داده‌ام، صمیمانه با من صحبت می‌کنند ( $\lambda_{y82}$ ).	۰/۶۰**	۰/۳۶	
اگر رفتار شایسته‌ای انجام دهم، در حضور دیگران تعریف می‌کنند.	۰/۳۶**	۰/۱۲	
حتی اگر از دست من عصبانی هم باشند، به چشم یک انسان خوب به من نگاه می‌کنند.	۰/۷۶**	۰/۵۷	
حتی وقتی مرا تنبیه می‌کنند، باز به چشم یک انسان خوب به من نگاه می‌کنند.	۰/۶۰**	۰/۳۶	
اگر کار خلافتی از من سر بزنند، بعد از مدتی مرا می‌بخشند ( $\lambda_{y122}$ ).	۰/۳۸**	۰/۱۴	
انگ‌زنی	-	-	۰/۸۵
با من قهر و مرا از منزل بیرون می‌کنند ( $\lambda_{y133}$ ).	۰/۴۶**	۰/۲۱	
آنقدر پیش فامیل از من بدگویی می‌کنند که نمی‌توانم جلوی آنها سر بلند کنم ( $\lambda_{y143}$ ).	۰/۶۵**	۰/۴۲	
درباره شخصیت من منفی و بد قضاوت می‌کنند ( $\lambda_{y153}$ ).	۰/۸۱**	۰/۶۵	
به گونه‌ای رفتار می‌کنند که گویی من انسان بدی هستم ( $\lambda_{y163}$ ).	۰/۸۷**	۰/۶۰	
به من می‌گویند که مایه رسوایی و آبروریزی خانواده هستم ( $\lambda_{y173}$ ).	۰/۷۶**	۰/۵۷	
مرا با القاب زشتی مثل خلافتکار، آشغال و... صدا می‌زنند ( $\lambda_{y183}$ ).	۰/۶۵**	۰/۴۲	
به هم پیوستگی خانوادگی			۰/۸۳
برایم داشتن روابط خوب و صمیمانه با والدینم، بسیار مهم است ( $\lambda_{x11}$ ).	۰/۵۳**	۰/۲۸	
والدینم را بسیار دوست دارم ( $\lambda_{x21}$ ).	۰/۷۴**	۰/۵۴	
احساس می‌کنم والدینم، بیشتر اوقات با من قهرند و علاقه‌ای به من ندارند ( $\lambda_{x31}$ ).	۰/۶۵**	۰/۴۲	
والدینم سعی می‌کنند مشکلات و نگرانی‌هایم را درک کنند ( $\lambda_{x41}$ ).	۰/۸۲**	۰/۶۷	
بیشتر اوقات افکار و احساساتم را به راحتی با والدینم در میان می‌گذارم ( $\lambda_{x51}$ ).	۰/۷۲**	۰/۵۱	
من از روابط خود با والدینم رضایت دارم ( $\lambda_{x61}$ ).	۰/۸۵**	۰/۷۲	
نسبت به والدینم، احترام زیادی قائلم ( $\lambda_{x71}$ ).	۰/۶۲**	۰/۳۸	

در بیشتر کارها و تصمیماتم، نظر والدینم را جویا می‌شوم ( $\lambda_{x81}$ ).	۰/۶۹**	۰/۴۷	
همالان بزهکار			۰/۷۵
دوستانی که سیگار یا مواد مخدر مصرف می‌کنند ( $\lambda_{y194}$ ).	۰/۷۶**	۰/۵۷	
دوستانی که اهل دعوا و خشونت‌اند ( $\lambda_{y204}$ ).	۰/۶۴**	۰/۴۰	
دوستانی که به‌طور عمد به اموال عمومی آسیب می‌زنند ( $\lambda_{y214}$ ).	۰/۷۹**	۰/۶۲	
بزهکاری			۰/۸۹
درگیری خیابانی یا زدوخورد فیزیکی در خانواده یا مدرسه ( $\lambda_{y225}$ ).	۰/۵۱**	۰/۲۵	
آسیب‌زدن به کسی، طوری که به دکتر و پانسمان نیاز داشته باشد ( $\lambda_{y235}$ ).	۰/۶۲**	۰/۳۶	
حمل چاقو یا اشیای تیز و کشنده ( $\lambda_{y245}$ ).	۰/۶۱**	۰/۳۶	
برداشتن وسایل از مغازه بدون پرداخت پول ( $\lambda_{y255}$ ).	۰/۵۹**	۰/۳۴	
برداشتن وسایل دوستان یا همکلاسی‌ها ( $\lambda_{y265}$ ).	۰/۵۳**	۰/۲۸	
برداشتن پول از جایی یا از کسی بدون اجازه ( $\lambda_{y275}$ ).	۰/۵۱**	۰/۲۵	
شکستن وسایل پارک و خراب‌کردن صندلی یا شیر آب در پارک ( $\lambda_{y285}$ ).	۰/۶۱**	۰/۳۶	
نوشتن و نقاشی روی دیوارها و میز و صندلی در مدرسه ( $\lambda_{y295}$ ).	۰/۶۰**	۰/۳۶	
واژگون‌کردن سطل زباله و ریختن زباله در کلاس ( $\lambda_{y305}$ ).	۰/۷۲**	۰/۵۴	
خسارت به متعلقات مدرسه مثل میز، نیمکت، تخته‌سیاه، کتاب و... ( $\lambda_{y315}$ ).	۰/۶۹**	۰/۴۷	
نوشتن پاسخ سؤال‌های امتحانی روی دست، زیردستی و... ( $\lambda_{y325}$ ).	۰/۷۸**	۰/۵۹	
نگاه‌کردن از روی دست دیگران یا نشان‌دادن برگه‌های امتحانی ( $\lambda_{y335}$ ).	۰/۸۰**	۰/۶۴	
ردوبدل کردن برگه‌های امتحانی ( $\lambda_{y345}$ ).	۰/۷۹**	۰/۶۰	
استفاده از موبایل برای تقلب و تبادل جواب‌ها در جلسه امتحان ( $\lambda_{y355}$ ).	۰/۵۶**	۰/۳۲	
مصرف مشروبات الکلی ( $\lambda_{y365}$ ).	۰/۶۹**	۰/۴۶	
مصرف مواد مخدر ( $\lambda_{y375}$ ).	۰/۶۵**	۰/۴۲	
تماشای فیلم‌های غیرمجاز ( $\lambda_{y385}$ ).	۰/۸۸**	۰/۷۷	
ردوبدل کردن عکس و فیلم غیرمجاز ( $\lambda_{y395}$ ).	۰/۸۲**	۰/۶۴	
معاشرت و دوستی با جنس مخالف ( $\lambda_{y405}$ ).	۰/۵۹**	۰/۳۶	
شرکت در پارتی‌های مختلط دوستانه ( $\lambda_{y415}$ ).	۰/۵۵**	۰/۲۹	
بازدید از سایت‌های غیراخلاقی ( $\lambda_{y425}$ ).	۰/۷۶**	۰/۵۹	
مصرف سیگار ( $\lambda_{y435}$ ).	۰/۱۵**	۰/۰۲	
فرار از منزل ( $\lambda_{y445}$ ).	۰/۵۰**	۰/۲۵	
دیر برگشتن به خانه ( $\lambda_{y455}$ ).	۰/۵۹**	۰/۳۶	
رانندگی بدون گواهینامه ( $\lambda_{y465}$ ).	۰/۴۶**	۰/۲۱	
ایستادن در مقابل معلم یا والدین و بی‌احترامی به آنها ( $\lambda_{y475}$ ).	۰/۵۲**	۰/۲۷	
فرار یا غیبت از مدرسه ( $\lambda_{y485}$ ).	۰/۵۹**	۰/۳۳	

سازه به‌هم‌پیوستگی خانوادگی،  $\sqrt{0/75} = 0/84$  برای سازه همالان بزهکار و  $\sqrt{0/89} = 94$  برای سازه بزهکاری برآورد می‌شود. این مقادیر نشان‌دهنده اعتبار نظری بسیار خوب این وسیله در پژوهش حاضر است؛ یعنی اندازه‌گیری سازه‌های مدنظر به‌خوبی انجام می‌شود و وسیله اندازه‌گیری تنها سازه‌های مدنظر را عملیاتی می‌کند نه سازه‌های دیگر را (مبارکی، ۱۳۸۳: ۲۰۰-۱۹۹).

بررسی رابطه تجربی میان شاخص‌های مفاهیم نیز عبارت است از چیزی که آن را اعتبار نظری می‌نامند؛ یعنی ارزیابی رابطه بین معرف‌های عینی و سازه پنهان زیربنایی. در پژوهش حاضر اعتبار نظری وسیله اندازه‌گیری برابر جذر ضرایب روایی سازه‌ها یعنی  $\sqrt{0/50} = 0/70$  برای سازه شرمساری،  $\sqrt{0/74} = 0/87$  برای سازه بازپذیری،  $\sqrt{0/85} = 0/92$  برای سازه انگ زنی،  $\sqrt{0/83} = 0/91$  برای

### توصیف داده‌ها

تعداد کل نمونه در پژوهش حاضر ۸۳۵ نفر است که ۴۷/۹ درصد نمونه را پسران و ۵۲/۱ درصد از آن را دختران تشکیل می‌دهند. میزان تحصیلات پدر ۴ درصد از پاسخگویان بیسواد و تحصیلات مادر ۹/۵ درصد از آنها بیسواد بوده است. براساس جدول منزلت شغلی (نایی و عبداللهیان، ۱۳۸۱: ۲۲۹-۲۱۷)، ۴/۸ درصد از پاسخگویان به منزلت شغلی عالی رتبه‌بالا، ۹/۳ درصد به منزلت شغلی عالی رتبه‌پایین، ۳۷/۴ درصد به منزلت شغلی متوسط، ۳۴/۲ درصد به منزلت شغلی پایین‌بالا و ۱۱/۳ درصد به منزلت شغلی پایین‌پایین متعلق است. ۳۲/۱ درصد از افراد زیر یک میلیون، ۴۴/۷ درصد یک تا دو میلیون، ۹/۲ درصد دو تا سه میلیون، ۶ درصد سه تا چهار میلیون، ۳/۶ درصد چهار تا پنج میلیون و ۳/۷ درصد بیش از پنج میلیون درآمد داشته‌اند. ۲۴/۴ درصد پاسخگویان از رشته فنی - حرفه‌ای، ۹/۸ درصد از رشته کاردانش، ۲۳/۲ درصد از رشته علوم انسانی، ۲۲/۴ درصد از رشته ریاضی و ۲۰/۲ درصد از رشته تجربی بوده‌اند. ۹۲/۷ درصد از دانش‌آموزان از مدارس دولتی و ۷/۳ درصد از آنها از مدارس غیردولتی بوده‌اند.

### توصیف متغیرهای مستقل و میانجی

جدول ۲ درصد توزیع فراوانی نسبی پاسخگویان را برحسب متغیرهای مستقل و میانجی نشان می‌دهد. ۸۵/۵ درصد از پسران و ۸۷/۳ درصد از دختران، شرمسارسازی خیلی زیاد - زیاد را در خانواده عنوان کرده‌اند که نشان‌دهنده بالای بودن میزان تجربه‌های شرمسارسازی فرزندان از سوی والدین هنگام انجام تخلفات است. حداقل میزان شرمسارسازی والدین ۱۰ و حداکثر میزان شرمسارسازی والدین ۲۵ است. میانگین این توزیع، ۲۱/۴۰ با انحراف معیار ۲/۶۸ است. ۶۴/۶ درصد از پسران و ۶۴/۸ درصد از دختران در متغیر بازپذیری گزینه زیاد - خیلی زیاد و ۳۴/۷ درصد از پسران و ۳۳/۸ درصد از دختران گزینه بینابین را انتخاب کرده‌اند. درباره متغیر انگ‌زنی باید گفت با ۱/۴ درصد از پسران و ۲/۳ درصد از دختران با رویکرد انگ‌زنانه‌ای برخورد می‌شود. حداقل نمره انگ‌زنی والدین ۵ و حداکثر نمره انگ‌زنی والدین ۲۵ است. میانگین این توزیع ۸/۷۰ با انحراف معیار ۴/۱۶ است.

جدول ۲- توزیع فراوانی نسبی پاسخگویان برحسب متغیرهای مستقل و میانجی

متغیرها	پسر		دختر		کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
	خیلی زیاد	بینابین	خیلی کم	خیلی زیاد				
شرمسارسازی	۸۵/۵	۱۴/۵	۰	۸۷/۳	۱۲/۵	۰/۳	۲۱/۴۰	۲/۶۸
بازپذیری	۶۴/۶	۳۴/۷	۰/۷	۶۴/۸	۳۳/۸	۱/۵	۲۵	۴/۸۱
انگ‌زنی	۱/۴	۲۶/۲	۷۲/۴	۲/۳	۲۱/۳	۷۵/۵	۸/۷۰	۴/۱۶
به‌هم‌پیوستگی	۸۴/۴	۱۵/۴	۰/۲	۸۲/۵	۱۷	۰/۵	۳۲/۸۸	۵/۷۴
همالان بزهکار	۸	۱۵	۷۷	۵	۱۱	۸۴	۱/۳۲	۲/۶۵

۱۱ درصد دختران گزینه بینابین و ۷۷ درصد پسران و ۸۴ درصد دختران گزینه خیلی کم - کم را انتخاب کرده‌اند. به‌طوری که مشاهده می‌شود میزان پیوند پسران با همالان بزهکار نسبت به دختران، بیشتر است.

همچنان که جدول ۲ نشان می‌دهد، پاسخگویان درجه بالایی از به‌هم‌پیوستگی ادراکی یا پنداری را گزارش داده‌اند (میانگین ۳۲/۸۸ روی یک پیوستار ۴۰ درجه‌ای). ۸۴/۴ درصد پسران و ۸۲/۵ درصد دختران، به‌هم‌پیوستگی زیاد - خیلی زیاد داشته‌اند که در واقع، تفاوت محسوسی را با یکدیگر نشان نمی‌دهند. ۸ درصد پسران و ۵ درصد دختران نیز در متغیر همالان بزهکار گزینه زیاد - خیلی زیاد، ۱۵ درصد پسران و

### توصیف متغیر وابسته (بزهکاری) برحسب جنس

جدول ۳ درصد توزیع فراوانی نسبی متغیر بزهکاری آینده نگر را

درصدهای ستون دوم جدول، می‌توان به این واقعیت پی برد که دختران در مقایسه با پسران میزان ارتکاب بزهکاری پایین‌تری دارند. این موضوع بین تمام ابعاد و تک‌تک گویه‌ها، صادق است. برای مثال، ۳/۲ درصد از پاسخگویان پسر، مصرف مشروبات الکلی را طی سال گذشته بسیار زیاد عنوان کرده‌اند؛ در حالی که این رقم برای دختران ۰/۵ بوده است. یا در بعد مصرف مواد، حدود ۱۰ درصد از دانش‌آموزان پسر، طی یک سال گذشته تجربه مصرف الکل داشته‌اند؛ در حالی که این بعد از بزهکاری برای دختران نصف پسران و به میزان تقریباً ۵ درصد بوده است.

به تفکیک جنس نشان می‌دهد. در این جدول، برای فراهم کردن امکان مقایسه بزهکاری بین هر دو جنس، درصد فراوانی به تفکیک دختران و پسران آورده شده است. در اینجا با مقایسه درصد فراوانی هر کدام از گویه‌های بزهکاری بین پسران و دختران، می‌توان زیاده‌بود فراوانی بزهکاری را بین پسران به نسبت دختران مشاهده کرد. برای مثال، ۶۷ درصد از دختران اظهار داشته‌اند که طی یک سال گذشته، «اصلاً» درگیری خیابانی یا زدوخورد فیزیکی در خانواده یا مدرسه نداشته‌اند؛ در حالی که بین پسران، چنین گویه‌ای ۴۷/۴ درصد است. با مقایسه درصد‌های مندرج در ستون اول (پسران) با

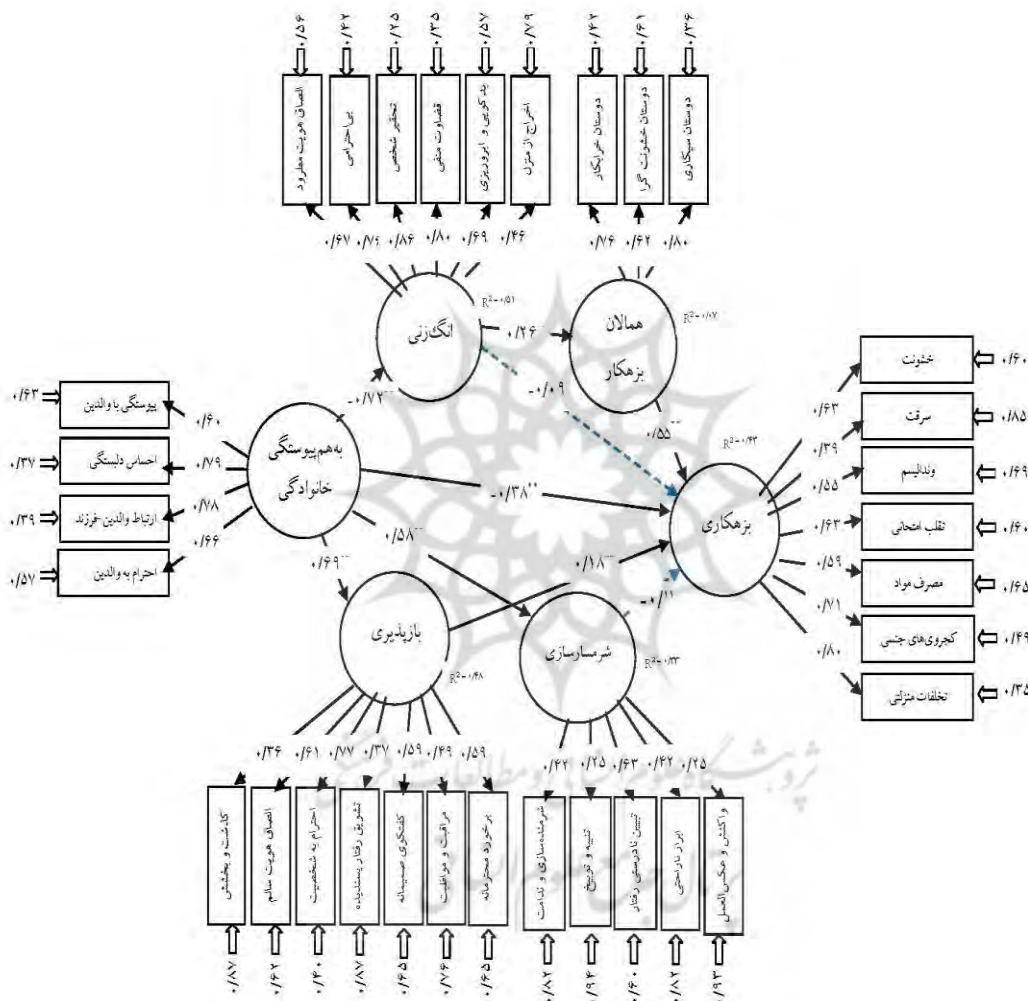
جدول ۳- درصد توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب متغیر بزهکاری به تفکیک جنس

دختر					پسر				
اصلاً	کم	گاهی	زیاد	خیلی زیاد	اصلاً	کم	گاهی	زیاد	خیلی زیاد
۶۷	۱۹	۱۰	۳	۱	۶۷	۱۹	۱۰	۳	۱
۸۹/۸	۷/۳	۱/۵	۱	۰/۵	۸۹/۸	۷/۳	۱/۵	۱	۰/۵
۹۳/۳	۳/۵	۲	۰/۵	۰/۸	۹۳/۳	۳/۵	۲	۰/۵	۰/۸
۹۴/۵	۳	۱/۸	۰/۸	۰	۹۴/۵	۳	۱/۸	۰/۸	۰
۹۶	۲/۵	۱/۳	۰/۳	۰	۹۶	۲/۵	۱/۳	۰/۳	۰
۹۰	۷/۳	۲	۰/۸	۰	۹۰	۷/۳	۲	۰/۸	۰
۶۳/۳	۸	۱۱/۳	۱/۸	۱	۶۳/۳	۸	۱۱/۳	۱/۸	۱
۹۰/۵	۶	۲	۰/۳	۰/۵	۹۰/۵	۶	۲	۰/۳	۰/۵
۸۷/۵	۷/۸	۳	۰/۸	۱	۸۷/۵	۷/۸	۳	۰/۸	۱
۵۱/۳	۵	۱۶/۳	۶/۸	۸/۳	۵۱/۳	۵	۱۶/۳	۶/۸	۸/۳
۴۰/۳	۵	۲۱	۸/۳	۱۰	۴۰/۳	۵	۲۱	۸/۳	۱۰
۶۸/۳	۸	۷/۵	۲/۵	۶	۶۸/۳	۸	۷/۵	۲/۵	۶
۸۷/۳	۶	۲/۵	۲	۲/۳	۸۷/۳	۶	۲/۵	۲	۲/۳
۸۹/۸	۳/۸	۴/۸	۱/۳	۰/۵	۸۹/۸	۳/۸	۴/۸	۱/۳	۰/۵
۹۵/۵	۳	۱	۰/۳	۰	۹۵/۵	۳	۱	۰/۳	۰
۷۷/۸	۱۱	۸/۳	۱/۳	۱/۸	۷۷/۸	۱۱	۸/۳	۱/۳	۱/۸
۸۳	۹/۸	۵/۸	۰/۸	۰/۸	۸۳	۹/۸	۵/۸	۰/۸	۰/۸
۶۵/۵	۳	۱۱/۵	۶/۳	۳/۵	۶۵/۵	۳	۱۱/۵	۶/۳	۳/۵
۸۷/۵	۷/۳	۲/۵	۱/۸	۱	۸۷/۵	۷/۳	۲/۵	۱/۸	۱
۷۷/۵	۸	۶	۰/۵	۲/۳	۷۷/۵	۸	۶	۰/۵	۲/۳
۹۲/۵	۵/۵	۱	۰/۳	۰/۸	۹۲/۵	۵/۵	۱	۰/۳	۰/۸
۸۷/۵	۷/۸	۳/۵	۰/۸	۰/۵	۸۷/۵	۷/۸	۳/۵	۰/۸	۰/۵
۸۶	۹/۳	۳/۸	۰/۳	۰/۸	۸۶	۹/۳	۳/۸	۰/۳	۰/۸
۷۵/۳	۳	۷/۳	۲/۵	۳/۸	۷۵/۳	۳	۷/۳	۲/۵	۳/۸
۸۲	۸	۳/۵	۰/۵	۱/۳	۸۲	۸	۳/۵	۰/۵	۱/۳
۹۲	۴/۳	۳	۰/۳	۰/۳	۹۲	۴/۳	۳	۰/۳	۰/۳

### مدل معادلات ساختاری بزهکاری

شکل ۲ مدل معادلات ساختاری را بین جمعیت کل نشان می‌دهد. این مدل، از ۶ متغیر مکنون و ۳۲ متغیر آشکار تشکیل شده است. ضرایب لاندای، رابطه بین متغیرهای مکنون و آشکار را نشان می‌دهند. خطوط ممتد میان متغیرهای پنهان،

نشان‌دهنده وجود روابط معنادار میان متغیرها و خطوط منقطع، نشان‌دهنده وجود روابط غیرمعنادار میان متغیرهاست. بر این اساس، رابطه بین انگ‌زنی و شرمسازسازی با بزهکاری غیرمعنادار و بقیه روابط، در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است.



شکل ۲- مدل معادلات ساختاری بزهکاری کل

می‌دهد که هر کدام از زاویه‌ای مدل را تأیید می‌کنند. جدول (۴) برخی از مهم‌ترین شاخص‌های برازش را نشان می‌دهد.

برای تأیید مدل معادلات ساختاری (شکل ۲) اندازه‌های برازندگی خروجی لیزرل حدود سی شاخص برازش گزارش

جدول ۴- آماره‌های برازش الگو بین کل جمعیت

الگو	نوع الگو	Chi-square	df	p-value	RMSEA	GFI	AGFI	NFI
الگوی ۱	الگوی کامل	۱۷۱۷/۴۸	۴۵۵	۰/۰۰۰۰	۰/۰۵۸	۰/۸۹	۰/۸۷	۰/۹۳

با توجه به معناداری Chi-square می‌توان نتیجه گرفت که الگوی نظری و فرضی با داده‌ها انطباق ندارد؛ به عبارتی، الگوی نظری از سوی داده‌ها تأیید و حمایت نمی‌شود؛ البته به سبب تأثیرپذیری این شاخص از تعداد نمونه، به تنهایی نمی‌تواند مبنای قضاوت و داوری قرار بگیرد؛ در نتیجه، باید شاخص‌های دیگر نیز بررسی و ارزیابی شوند. شاخص RMSEA به سبب اینکه زیر ۰/۰۸ برآورد شده است، نشان‌دهنده برازش مطلوب‌تر الگوست؛ البته برآورد شدن شاخص‌های AGFI و GFI به زیر ۰/۹۰، ضعف برازش الگو را نشان می‌دهد که انجام اصلاحاتی در الگو را اقتضا می‌کند. در دیگرام مذکور نتایج ضرایب مشارکت نسبی متغیرهای مکنون پژوهش در بزهکاری کل (کل جمعیت پاسخگویان بدون تفکیک آنها به زیرگروه‌های جمعیتی) بررسی شده است که در ادامه هر کدام از آنها به صورت مختصر شرح داده می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که ضرایب موجود در الگوی دیگرام، ضرایب حاصل از دستور Standard solution هستند؛ به عبارتی، این ضرایب، همان ضرایب استاندارد رگرسیونی‌اند که به سبب استاندارد بودن واحد اندازه‌گیری متغیرها، در تبیین (و نه پیش‌بینی) بر ضرایب غیراستاندارد رگرسیونی برتری دارد.

(۱) بزهکاری: بزهکاری به منزله متغیر وابسته پژوهش و یک متغیر مکنون با ابعاد خشونت، سرقت، وندالیسم، تقلب امتحانی، مصرف مواد، کجروی‌های جنسی و تخلفات منزلتی در سمت راست الگو قرار گرفته است. متغیر بزهکاری طبق الگوی نظری پژوهش، تابعی از انگ‌زنی، بازپذیری، شرمسازسازی، همالان بزهکار و به هم پیوستگی است. در این

الگو، همالان بزهکار با ضریب بتای ( $B = ۰/۵۵^{**}$ )، بالاترین سهم را در تبیین متغیر وابسته بزهکاری دارد؛ به عبارتی، با تغییر یک واحد انحراف معیار در همالان بزهکار، متغیر بزهکاری ۰/۵۵ واحد انحراف معیار تغییر می‌کند. پس از متغیر همالان بزهکار، متغیر به هم پیوستگی ( $B = -۰/۳۸^{**}$ ) در مرتبه دوم تبیین قرار دارد؛ به بیان دیگر، به هم پیوستگی اثر کاهنده در میزان بزهکاری دارد. بعد از متغیر به هم پیوستگی، بازپذیری ( $۰/۱۸^{**}$ ) در مرتبه سوم تبیین قرار دارد. متغیر بازپذیری، اثر فزاینده‌ای بر میزان بزهکاری دارد. متغیرهای شرمسازسازی ( $B = -۰/۱۱$ ) و انگ‌زنی ( $B = -۰/۰۹$ ) در مرتبه بعدی تحلیل قرار دارند که البته همچنان که در دیگرام مسیر نیز مشاهده می‌شود، متغیرهای شرمسازسازی و انگ‌زنی رابطه معناداری را با بزهکاری نشان نمی‌دهند.

(۲) همالان بزهکار: همالان بزهکار تابعی از انگ‌زنی است. با افزایش انگ‌زنی والدین، گرایش به خرده‌فرهنگ‌های بزهکاری بین دانش‌آموزان افزایش می‌یابد. این ضریب به اندازه ( $B = ۰/۲۶^{**}$ ) است که وجود یک رابطه مثبت و نسبتاً متوسط را نشان می‌دهد؛ به عبارتی، هرچه انگ‌زنی والدین افزایش یابد، تمایل به پیوستن به گروه‌های بزهکاری افزایش می‌یابد.

(۳) شرمسازسازی: متغیر شرمسازسازی تابعی از متغیر به هم پیوستگی است. هرچه میزان متغیر به هم پیوستگی افزایش یابد، متغیر شرمسازسازی نیز افزایش می‌یابد. میزان تأثیر این متغیر ( $۰/۵۸^{**}$ ) است که در سطح خطای ( $۰/۰۰۰$ ) معنادار است و وجود یک رابطه نسبتاً قوی بین این دو متغیر را نشان می‌دهد؛ به عبارتی، به هم پیوستگی اثر فزاینده‌ای بر



شرمسار سازی دارد.

۴) بازپذیری: متغیر بازپذیری هم تابعی از متغیر به هم پیوستگی است که به صورت یک متغیر میانجی بین متغیر به هم پیوستگی و متغیر بزهکاری، در ترکیب الگو قرار گرفته است. ضریب تأثیر این متغیر ( $B = ۰/۶۹^{**}$ ) است که در سطح خطای ( $۰/۰۰۰$ ) معنی دار است؛ بدین معنا که اگر پژوهش حاضر صد بار تکرار شود، در بیش از ۹۹ بار نتیجه مذکور به دست می آید.

۵) انگ زنی: متغیر انگ زنی تابعی از متغیر به هم پیوستگی است که به صورت متغیر واسط، در ترکیب الگو قرار گرفته است. ضریب رگرسیونی متغیر انگ زنی، ( $B = -۰/۷۲^{**}$ ) است که در سطح خطای ( $۰/۰۰۰$ ) معنادار است. هرچه میزان به هم پیوستگی خانوادگی بیشتر باشد، میزان انگ زنی پایین تر خواهد بود؛ به عبارتی، یک واحد تغییر در انحراف استاندارد متغیر به هم پیوستگی، سبب  $۰/۷۲$  تغییر در انحراف استاندارد انگ زنی می شود.

جدول ۵- ضرایب تأثیر متغیرهای مدل معادلات ساختاری بین نمونه کل

متغیرهای وابسته	متغیرهای مستقل	B بتا	T معناداری	R همبستگی چندگانه	R <sup>2</sup> ضریب تعیین	آزمون Sig P معناداری
شرمسار سازی		-۰/۱۱	۱/۷۲			
بازپذیری		۰/۱۸ <sup>**</sup>	۳/۰۰			
بزهکاری	انگ زنی	-۰/۰۹	۱/۵۴	۰/۶۵	۰/۴۳	۰/۰۰۰
همالان بزهکار		۰/۵۵ <sup>**</sup>	۱۱/۳۲			
به هم پیوستگی		-۰/۳۸ <sup>**</sup>	۴/۲۴			
شرمسار سازی	به هم پیوستگی	۰/۵۸ <sup>**</sup>	۵/۳۸	۰/۵۷	۰/۳۳	۰/۰۰۰
بازپذیری	به هم پیوستگی	۰/۶۹ <sup>**</sup>	۱۳/۵۱	۰/۶۹	۰/۴۸	۰/۰۰۰
انگ زنی	به هم پیوستگی	-۰/۷۲ <sup>**</sup>	۱۱/۸۳	۰/۷۱	۰/۵۱	۰/۰۰۰
همالان بزهکار	انگ زنی	۰/۲۶ <sup>**</sup>	۵/۸۷	۰/۲۴	۰/۰۷	۰/۰۰۰

#### اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته بزهکاری

جدول ۶ اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای الگوی پژوهش را روی بزهکاری دانش آموزان نشان می دهد. مجموع کل اثرات  $R^2 = ۰/۴۳$  بوده است. متغیر به هم پیوستگی، تأثیر مستقیم بر بزهکاری ( $-۰/۳۸$ ) دارد و از مسیرهای انگ زنی و همالان بزهکار ( $-۰/۱۰$ ) و بازپذیری ( $۰/۱۲$ ) اثر غیرمستقیم بر بزهکاری دارد. شرمسار سازی اثر مستقیم معنادار و اثر

غیرمستقیم معنادار بر بزهکاری ندارد. متغیر بازپذیری، تأثیر مثبت و مستقیمی ( $۰/۱۸$ ) بر بزهکاری را نشان می دهد. در این جدول، انگ زنی اثر مستقیم بر متغیر بزهکاری ندارد؛ اما از رهگذر متغیر همالان بزهکار، اثر غیرمستقیم ( $۰/۱۴$ ) بر بزهکاری دارد. متغیر همالان بزهکار نیز به منزله متغیری واسط در الگوی تحلیلی، اثر مستقیم و قوی ( $۰/۵۵$ ) بر متغیر وابسته پژوهش یعنی بزهکاری داشته است.

جدول ۶- اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته بزهکاری بین جمعیت کل

کل	نوع اثر		متغیر وابسته	متغیر مستقل
	غیرمستقیم	مستقیم		
۰/۶۰	همالان بزهکار → انگ‌زنی → به‌هم‌پیوستگی $-0.10 = -0.55 \times 0.26 \times 0.72$	بازپذیری → به‌هم‌پیوستگی $0.12 = 0.18 \times 0.69$	بزهکاری	به‌هم‌پیوستگی
-	-	-	بزهکاری	شرمسازسازی
۰/۱۸	-	۰/۱۸	بزهکاری	بازپذیری
۰/۱۴	همالان بزهکار → انگ‌زنی $0.14 = 0.55 \times 0.26$	-	بزهکاری	انگ‌زنی
۰/۵۵	-	۰/۵۵	بزهکاری	همالان بزهکار
۰/۴۳	مجموع اثرات (مجموع مجذورات اثرات کل)			

با الگوی داده‌ها مشخص شود. از فن مدل‌سازی معادله ساختاری برای رسیدن به این اهداف استفاده شد. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهند متغیر به‌هم‌پیوستگی، نمره ترکیبی بالایی بین نمونه پژوهش دارد و این شاخصی از به‌هم‌پیوستگی و انسجام اجتماعی آزمودنی‌های (دانش‌آموزان) شهر محل انجام پژوهش (تبریز) است. به عقیده بریث ویت، بخش عمده شرمسازسازی توسط افرادی صورت می‌گیرد که در اجتماعات به‌هم‌پیوسته مانند خانواده حضور دارند (Braithwaite, 1989: 340; Cullen & Agnew, 2011: 258). همچنان که شن و همکاران (2013: 998) خاطر نشان کرده‌اند، کودکان آسیایی طوری جامعه‌پذیر می‌شوند که خانواده را گروه مرجع نهایی خود بدانند؛ یعنی در آسیا، بر وابستگی متقابل بین اعضای خانواده به‌شدت تأکید می‌شود. داده‌های به‌دست آمده از پژوهش حاضر نیز این گزاره را تأیید کردند. به‌طوری که بیش از ۸۰ درصد پاسخگویان، وجود شرمسازسازی در خانواده را تصدیق کرده‌اند. طبق پیش‌بینی‌های بریث ویت، میزان پایین بزهکاری بین دختران، با میزان بالای وابستگی متقابل و بازپذیری و سطح پایین انگ‌زنی ارتباط دارد؛ اما مطالعه حاضر نشان داد سطح وابستگی متقابل، بازپذیری و انگ‌زنی گزارش شده توسط

مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیر به‌هم‌پیوستگی بر بزهکاری، ۰/۶۰ است. متغیر شرمسازسازی اثر مستقیم و غیرمستقیم ندارد. تأثیر کل متغیر بازپذیری، ۰/۱۸ است. مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم انگ‌زنی، ۰/۱۴ و تأثیر کل همالان بزهکار بر بزهکاری، ۰/۵۵ است. مجموع کل اثرات (مجموع مجذورات اثرات کل) متغیرهای مستقل و واسط بر متغیر وابسته پژوهش (بزهکاری)، ۰/۴۳ است؛ به عبارتی،  $R^2$  الگوی پژوهش، برابر با ۰/۴۳ است که به این معناست که متغیرهای موجود در الگوی پژوهش، توانسته‌اند ۴۳ درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته (بزهکاری) را توضیح دهند. ۵۷ درصد از تغییرات متغیر بزهکاری، مربوط به عواملی است که خارج از الگوی پژوهش قرار دارند.

#### نتیجه

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی تأثیر به‌هم‌پیوستگی خانوادگی بر متغیرهای نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده بوده است. با توجه به نتایج و یافته‌های مغشوش و ناسازگار پژوهش‌های قبلی، تلاش بر این بود تا متغیرهای حاصل از نظریه شرمسازسازی در یک بستر متفاوت اجتماعی و فرهنگی بررسی و آزمون شوند و درنهایت برازندگی الگوی تلوچی

که نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده پیش‌بینی می‌کرد، به‌هم‌پیوستگی به‌طور غیرمستقیم از مسیر انگ‌زنی، به همالان بزهکار وصل می‌شود. شواهد پژوهش نیز این موضوع را تأیید می‌کنند.

براساس پیش‌بینی نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده (Braithwaite, 1989)، اثر به‌هم‌پیوستگی خانوادگی بر بزهکاری، به‌طور عمده غیرمستقیم است و به‌واسطه شرمسازسازی، انگ‌زنی، بازپذیری و همالان بزهکار صورت می‌گیرد. متغیر به‌هم‌پیوستگی در پژوهش حاضر، برخلاف نظریه بریت ویت و همسو با برخی پژوهش‌های دیگر (Hay, 2001) اثر مستقیم معنادار نیز داشته است. به‌علاوه، اثر غیرمستقیم به‌هم‌پیوستگی از رهگذر شرمسازسازی و بازپذیری در پژوهش حاضر تأیید نشد. این در حالی است که با افزودن یک حلقه دیگر یعنی همالان بزهکار (برگرفته از نظریه معاشرت افتراقی) متغیر به‌هم‌پیوستگی توانست اثر غیرمستقیم خود را از مسیر متغیر انگ‌زنی و همالان بزهکار نشان دهد (تأیید نسبی فرضیه پنجم)؛ بنابراین، می‌توان چنین گمانه‌زنی کرد که مسیر منتهی به بزهکاری، با واسطه و به وساطت متغیرهای دیگر صورت می‌گیرد و برخلاف نظر بریت ویت، متغیرهای شرمسازسازی بازپذیرکننده، مستقیم به بزهکاری وصل نمی‌شوند. گویی که در الگوی پیشنهادی بریت ویت، حلقه‌های مفقودی وجود دارند که لازم است طی پژوهش‌های بعدی کشف و در الگوی او وارد شوند.

به نظر نمی‌رسد که وابستگی متقابل، ارتباط بین متغیرهای نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده را با بزهکاری یا ابعاد آن تقویت کند. طبق فرض، رابطه بین شرمسازسازی، بازپذیری و انگ‌زنی با تخلفات بعدی، بین افرادی که به‌هم‌پیوستگی بیشتری دارند، باید قوی‌تر باشد. با وجود این، یافته‌های این پژوهش، همسو با نتایج برخی پژوهش‌های دیگر (Botchkovar & Tittle, 2005; 410) به‌طور کامل از این فرضیه حمایت نمی‌کند (تأییدنشدن فرضیه ششم). با اینکه به‌هم‌پیوستگی خانوادگی، شرمسازسازی و بازپذیری را

دختران، همسو با برخی پژوهش‌های دیگر (Botchkovar & Tittle, 2005) تنها به‌طور جزئی از سطح گزارش‌شده توسط پسران متفاوت بوده است.

تحلیل مدل‌سازی معادله ساختاری (SEM)، همساز با پیش‌بینی‌های نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده و همسو با برخی پژوهش‌ها (Losoncz & Tyson, 2007) و ناهمسو با برخی پژوهش‌های دیگر (Lu et al., 2002) رابطه نیرومندی بین میزان به‌هم‌پیوستگی و استفاده از شرمسازسازی و بازپذیری را نشان داده است (تأیید فرضیه اول و دوم). همچنین به‌هم‌پیوستگی، اثر نیرومندی بر انگ‌زنی دارد (تأیید فرضیه سوم). جهت این روابط با انتظارات نظری شرمسازسازی بازپذیرکننده مطابقت داشته است. به‌طوری که هرچه به‌هم‌پیوستگی در خانواده بیشتر باشد، عملکردهای شرمسازسازی و بازپذیری بیشتر و عملکرد انگ‌زنی کمتر خواهد بود. این اثر قوی از این ایده حمایت می‌کند که والدینی که روابط نزدیک و صمیمانه‌ای با فرزندان خود دارند، با احتمال زیاد از شرمسازسازی و بازپذیری و با احتمال کمتری از انگ‌زنی استفاده می‌کنند. این نتیجه، به‌طور آشکارا از این ایده دفاع می‌کند که آن دسته از والدینی که ارتباط نزدیک‌تری با فرزندان خود دارند، احتمالاً از مجازات به روشی استفاده می‌کنند که قوام‌بخش روابط عاطفی و صمیمی باشد (Cullen & Agnew, 2011: 258; Ventura, 2006: 18).

بریت ویت در چارچوب خانواده مدعی است جوانانی که به والدین خود دلبستگی قوی‌تری دارند، با احتمال کمتری دست به خلافکاری می‌زنند (Ttoif & Farrington, 2000: 354). این ادعا با نتایج حاصل از پژوهش حاضر همخوانی داشته است (تأیید فرضیه چهارم). به‌طوری که ضریب تأثیر متغیر به‌هم‌پیوستگی خانوادگی بر بزهکاری (۰/۳۸-) بوده است؛ یعنی هرچه وابستگی متقابل خانوادگی بیشتر باشد، میزان بزهکاری کمتر است. زنگ (1997)، های (2001) و لوسونز و تایسون (2007) نیز نشان داده‌اند به‌هم‌پیوستگی در کنترل‌های غیررسمی، اثرات همساز و نیرومندی بر رفتار دارد. همان‌طور

افزایش می‌دهد (بین آنها رابطه مثبتی وجود دارد)، شرمسازسازی و بازپذیری رابطه همسو و معناداری با بزهکاری نشان نمی‌دهند (تأییدنشدن فرضیه هفتم و هشتم)؛ به عبارتی، گویا در درجه اول، به هم پیوستگی نقش خود را به درستی ایفا می‌کند و شرمسازسازی و بازپذیری را تقویت و انگ‌زنی را تضعیف می‌کند؛ اما در مرحله بعدی، عوامل و متغیرهایی وارد عمل می‌شوند و بر ارتباط متغیرهای شرمسازسازی و بازپذیری با بزهکاری تأثیر می‌گذارند.

بریث ویت در سطح کلان نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده، به مفهوم «اجتماع‌گرایی» اشاره می‌کند. شاید بتوان براساس مفهوم اجتماع‌گرایی، روابط موجود میان متغیرهای نظریه شرمسازسازی و بزهکاری را تفسیر کرد: گرچه عموم پاسخگویان پژوهش، به هم پیوستگی خانوادگی را تصور یا احساس می‌کردند، این خانواده‌ها ممکن است به بیان بریث ویت جمع‌گرا یا اجتماع‌گرا نباشند. به نظر بریث ویت انتظار می‌رود افرادی که در یک جامعه اجتماع‌گرا زندگی می‌کنند، روابط به هم پیوسته‌ای داشته باشند؛ اما عکس این قضیه درست نیست. به این معنا که به هم پیوستگی میان افراد لزوماً سبب شکل‌گرفتن اجتماع‌گرایی نمی‌شود (Miller, 2009: 18; Ventura, 2006: 4). برای مثال، مجرم و قاضی ممکن است دلبستگی متقابل محکمی داشته باشند؛ اما در جامعه هیچ احساس یا درک درستی از تعاون و همکاری و اعتماد متقابل نداشته باشند و تنها ارتباط مبادله‌ای و جداگانه‌ای را با یکدیگر برقرار کنند. ترمیمی بودن و موفقیت‌آمیز بودن شرمسازسازی، مشروط به این است که خلافکار احساس کند در اجتماع، سهیم و شریک است و به آن تعلق دارد.

نظریه بریث ویت، بر طبق فرض، در زمینه‌ها و بسترهایی عمل می‌کند که ادغام اجتماعی بالاتری وجود داشته باشد. این امکان نیز وجود دارد که شرایط، برای متغیرهای شرمسازسازی بازدارنده، به قدر کافی برای ایجاد اثرات مطلوب و موردانتظار یا تحریک احساسات اخلاقی، مناسب و مساعد نباشد. با وجود این، به نظر نمی‌رسد شرایط خاص فرهنگی در شهر

تبریز، از این نظر بتواند از عهده تبیین یا توضیح این یافته برآید؛ به عبارتی، شاید نتوان وجودنداشتن رابطه یا رابطه متناقض بین شرمسازسازی و بازپذیری با بزهکاری را به فضای فرهنگی (برای مثال فردگرایی فرهنگی یا وجودنداشتن ادغام اجتماعی) جامعه ایرانی و در اینجا شهر تبریز موکول کرد؛ زیرا همین نتیجه تجربی، توسط تایتل و همکاران (2003) و بوچکوار و تایتل (2005)، بین نمونه‌ای از شهری با جمعیتی مشابه در آمریکا و روسیه (تقریباً یک میلیون و سیصد هزار نفر) نیز به دست آمده است. در ضمن این احتمال مطرح است که سکونتگاه‌های شهری به‌طور کلی، بستر اجتماع‌گرای ضعیف‌تری داشته باشند. به‌طوری که شرمسازسازی نتواند عملکرد بهتر و مؤثرتری داشته باشد؛ مگر در جوامعی خاص و استثنایی مثل ژاپن که سنت فرهنگی کهن، ریشه‌دار و درازآهنگی از یکپارچگی اجتماعی وجود دارد و سنت‌های شهری را ارتقا می‌بخشد. از نظر بریث ویت (88: 1989)، احتمالاً شهرهای بزرگ، اجتماع‌گرایی ضعیف‌تری دارند؛ در نتیجه، با توجه به اینکه شهر تبریز با جمعیتی بیش از یک میلیون و سیصد هزار نفر، یکی از کلان‌شهرهای ایران به شمار می‌رود، ممکن است ضمن داشتن به هم پیوستگی اجتماعی و خانوادگی (دست‌کم بین دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان که می‌تواند برآوردی از نوجوانان شهر تبریز قلمداد شود)، اجتماع‌گرا نباشد. اگر اجتماع‌گرایی را با شاخص‌های سرمایه اجتماعی در نظر بگیریم، یافته‌های برخی پژوهش‌ها در ایران، شواهدی را در تأیید این مدعا فراهم می‌کنند. برای مثال، طبق نتایج پژوهشی اجتماعی (پاک‌سرشت، ۱۳۹۴) در زمینه سرمایه اجتماعی، شهر تبریز در کنار شهرهای اصفهان و مشهد، بین مراکز استان‌های کشور بدترین وضعیت را نشان می‌دهد. یا در پژوهش دیگری (استادرحیمی و زالی، ۱۳۹۲) براساس نتایج به دست آمده از سرمایه اجتماعی میان شهرهای استان آذربایجان شرقی، شهرهای تبریز، سراب و جلغا در رتبه پایین‌تری قرار داشتند. رتبه پایین سرمایه اجتماعی در شهر تبریز هم بین استان‌های کشور و هم بین شهرهای استان

آذربایجان شرقی، می‌تواند نشان‌دهندهٔ اجتماع‌گرایی ضعیف در این شهر باشد.

بنابراین می‌توان گفت با اینکه به‌هم‌پیوستگی خانوادگی نقش خود را ایفا می‌کند، خانواده در اتصال به جامعه و نهادها و شرایط آن باید تحلیل شود؛ در نتیجه، هرگونه بحث دربارهٔ رابطهٔ خانواده و جرم، باید نسبت به اجتناب از آنچه «مغالطهٔ استقلال» (Cullen & Agnew, 2011: 595) نامیده می‌شود، آگاه و هوشیار باشد؛ مغالطهٔ استقلال، این اعتقاد است که آنچه درون خانواده‌ها رخ می‌دهد، می‌تواند به‌طور مفیدی از نیروهایی که از خارج بر آن تأثیر می‌گذارند، جدا شود؛ یعنی بستر اجتماعی بزرگ‌تری که خانواده‌ها درون آن، در شرایطی بهتر یا بدتر قرار می‌گیرند؛ در واقع، نیروهای اجتماعی بزرگ‌تر نظیر دولت، بازار، اقتصاد، فقر، جهانی‌شدن، رسانه‌ها و...، بسیاری از خانواده‌ها را به‌گونه‌ای تغییر می‌دهند که قابلیت آنها در حمایت از کودکان خود و تأثیرگذاری بر رفتار و نگرش‌های آنها روزبه‌روز کاهش می‌یابد.

فرضیهٔ نهم پژوهش یعنی ارتباط مستقیم و منفی انگ‌زنی والدین با بزهکاری رد شد که ناهمسو با پژوهش‌های بنت (1996)، لوسونز و تایسون (2007) بوده است؛ اما فرضیهٔ دهم، یعنی ارتباط غیرمستقیم انگ‌زنی والدین از مسیر همالان بزهکار با بزهکاری تأیید شد. این یافته توسط نظریهٔ شرمساری بریث ویت بدین صورت تبیین می‌شود که شرمساری انگ‌زننده، به خرده‌فرهنگ‌های مجرمانه فریبندگی و جذابیت می‌بخشد؛ زیرا به یک معنا، خرده‌فرهنگ‌های مجرمانه، عاملان طردکنندهٔ جامعه را طرد می‌کنند؛ از این‌رو، هرگاه شرمساری خصلتی انگ‌زننده پیدا کند، شخص کج‌رو هم به سمت خرده‌فرهنگ‌های مجرمانه جذب خواهد شد و هم از دیگر عوامل به‌هم‌پیوستگی (خانواده، همسایگان، کلیسا، ...) دور خواهد شد. داده‌های تجربی فرضیهٔ یازدهم را نیز تأیید کرد. به‌طوری که متغیر همالان بزهکار، اثر مستقیمی را نشان داد و فرضیهٔ ارتباط همالان بزهکار با بزهکاری تأیید شد. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های بنت (1996) و لوسونز و

تایسون (2007) همساز است.

در نهایت چنین به نظر می‌رسد که بریث ویت همسو با سایر نظریه‌پردازان کنترل، بر اهمیت رفتارها و اقدامات کنترلی نظیر پیوندهای اجتماعی، مجازات و شرمسازسازی، صرفاً یا عموماً بین گروه‌های مرسوم یا بهنجار تأکید دارد؛ در حالی که گروه‌های انحرافی نیز ممکن است در اعضای خود برای انجام جرم و کج‌روی، احساس شرمندگی (شرمسازسازی گروه‌های انحرافی) ایجاد کنند تا عملاً آنها را با هنجارهای گروهی خود همنا کنند (Botchkovar & Tittle, 2005: 416). به‌طوری که براساس یکی از نتایج جالب توجه در پژوهش حاضر، ضریب تأثیر متغیر همالان بزهکار (۰/۵۵) بر بزهکاری، تقریباً دو برابر ضریب تأثیر متغیر به‌هم‌پیوستگی خانوادگی (۰/۳۸) بوده است. در مجموع، به نظر می‌آید مطابق با بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده (Tittle et al., 2003; Botchkovar & Tittle, 2005)، داده‌های پژوهش حاضر، بیشتر با قسمت دوم (عوامل ایجادکنندهٔ انحراف تا عوامل بازدارندهٔ آن) از دلالت‌های نظریهٔ شرمسازسازی بازپذیرکننده مطابقت دارد که مدعی است شرمسازسازی جداکننده، از رهگذر تقویت خرده‌فرهنگ‌های بزهکاری، شانس بزهکاری یا بدرفتاری را افزایش می‌دهد. همهٔ نتایج پژوهش حاضر، همسو با مدعیات نظریهٔ شرمسازسازی بازپذیرکننده نبوده‌اند؛ در عین حال، این پژوهش به طرح و تنظیم پژوهش‌های تجربی بعدی در زمینهٔ نظریهٔ شرمسازسازی بازپذیرکننده کمک می‌کند و این نظریه باید در بستر همین آزمون‌ها واری و ارزیابی شود.

در ادامه پیشنهادهایی در دو بخش پژوهشی و اجرایی یا سیاستی ارائه می‌شود:

#### پیشنهادهای پژوهشی

- به دلیل برخی مضیقه‌ها و محدودیت‌ها، مطالعهٔ حاضر تنها پیش‌بین‌های سطح فردی نظریهٔ شرمسازسازی بازپذیرکننده را بررسی کرده است. لازم است پژوهش‌های بعدی، بکوشند برخی متغیرهای سطح کلان را نیز وارد کنند.

غیررسمی (شرمسازسازی)، بسیار کم‌هزینه، با قطعیت نسبتاً بالا و تا حدود زیادی پایدار و بادوام است.

- تقویت اعتماد متقابل بین والدین و فرزندان و تأکید بر نقش آموزش و تربیت و افزایش مهارت‌های ارتباطی با دیگران، همراه با جامعه‌پذیری مناسب و درونی‌کردن ارزش‌های اخلاقی می‌تواند نقشی اساسی در کاهش بزهکاری ایفا کند.

- برای ترویج شرمسازسازی می‌توان از رسانه‌های جمعی یا گروهی کمک گرفت. شرمسازسازی می‌تواند با نشر پیام‌ها در رسانه‌های جمعی صورت پذیرد. برای مثال شرمسازسازی می‌تواند از طریق ساخت فیلم، تئاتر یا مستند درباره‌ی یک موضوع خاص و ارزشگذاری آن با معیارهای اخلاقی خوب و بد، درست و نادرست، خیر و شر و... در فرهنگ عمومی ترویج شود.

- تحکیم نهاد خانواده و انسجام و پایداری آن می‌تواند به کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی کمک زیادی کند. همچنان که یافته‌های این پژوهش نیز نشان می‌دهند، بین به‌هم‌پیوستگی خانوادگی و استفاده از شرمسازسازی و بازپذیری، ارتباط نیرومندی وجود دارد.

- لازم است به درهم‌تنیدگی و پیوستگی نهادها و سازمان‌های گوناگون اجتماعی در جامعه توجه و بر این امر تأکید شود. برای مثال، سیاستگذاری در حوزه اقتصاد، باید با ملاحظه کارکردها و حفظ و انسجام نهاد خانواده صورت پذیرد یا تصویب قوانین و مقررات حقوقی، لازم است با نظر به ارتقای تعاملات اجتماعی، تعهد متقابل و وابستگی دوسویه (ترویج جمع‌گرایی و نه فردگرایی) انجام شود.

- با توجه به محیط گرم و صمیمانه خانواده، اجرا و پیاده‌سازی اصول عدالت ترمیمی (به‌منزله مهم‌ترین دلالت سیاستی نظریه شرمسازسازی بازپذیرکننده)، بسیار ساده و دست‌یافتنی می‌نماید. عدالت ترمیمی، مشوق پذیرش، اقرار و اعتراف به جرم و خطاکاری است؛ این‌رو، به جای انکار و پنهان‌سازی تخلف، به اصلاح، جبران و ترمیم آن کمک

- پژوهش‌های بعدی درباره شرمسازسازی بازپذیرکننده، باید با هدف پالایش و پیرایش ابزار اندازه‌گیری مفاهیم کلیدی این نظریه و به‌ویژه با توجه خاص به شرمسازسازی و بازپذیری و احساسات ناشی از شرمسازسازی انجام شوند.

- از آنجا که به نظر می‌رسد احساسات مرتبط با شرم (نظیر گناه، خجالت، رسوایی، تقصیر، ندامت، پشیمانی، خشم، شفقت و...) تا حدودی، واسط میان تأثیر شرمسازسازی بر رفتار بزهکاری‌اند، یکی از موارد لازم برای تأکید و تمرکز در پژوهش‌های بعدی، واری و شفافی‌سازی تأثیر احساسات و عواطف مختلف است.

- در مطالعه حاضر، سنجه‌های شرمسازسازی (تأییدنشدن متخلف) توسط والدین، براساس تصورات پاسخگویان بوده است. سنجه‌های ادراکی یا تصویری، بر استدلال رویکرد تعامل‌گرایی نمادین مبتنی بوده است؛ استدلالی مبنی بر اینکه توییخ والدین، تنها تا آنجا معنادار، کارا و مؤثر است که توسط افراد (در اینجا دانش‌آموزان) احساس یا ادراک (تصور) شود؛ ولی برخلاف این استدلال، اختلاف اساسی انگاره‌ها (تصورات) و موقعیت‌های عملی ممکن است در ملاحظه فرایندهای شرمسازسازی بازپذیرکننده مسئله‌ساز و مشکل‌آفرین باشد؛ بنابراین، لازم است در پژوهش‌های بعدی به مسائل روش‌شناختی از این نوع توجه شود.

- شاخص‌های اکتشافی، مشتمل بر تعداد زیادی از انواع معرف - که گردآوری آنها در یک پیمایش یا مصاحبه‌های کوتاه، کم‌ویش غیرممکن است - لازم می‌نماید. مفاهیم نظریه شرمسازسازی تنها پیچیده نیست؛ بلکه مباحث بریث ویت درباره فرایندهای شرمسازسازی نیز غالباً مبهم و نارساست.

### پیشنهادهای اجرایی و سیاستی

- تلاش شود تا جای ممکن، کنترل اجتماعی رنگ غیررسمی با ضمانت اجرایی درونی پیدا کند و بر عاطفه شرم (سازنده)، خجالت، گناه و تقصیر استوار شود؛ زیرا، کنترل اجتماعی

پاک‌سرشت، س. (۱۳۹۴). *سرمایه اجتماعی در ایران: وضعیت، چالش‌ها و راهبردها*، تهران: نور علم.

ذکائی، س. (۱۳۸۱). «گذار به بزرگسالی و جوانی رو به تغییر»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، د ۴، ش ۳، ص ۳-۲۷.

ذکائی، س. (۱۳۸۵). «فرهنگ گذار و الزامات آن برای روابط بین‌نسلی»، *پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه*، ش ۲، ص ۲۹-۴۸.

سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴. (۱۳۸۲).

علی‌وردی‌نیا، الف. (۱۳۹۱). «کاربست تجربی نظریه یادگیری اجتماعی ایگرز در مطالعه رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، د ۱۳، ش ۱ و ۲، ص ۳۰-۳.

علی‌وردی‌نیا، الف. و حسنی، م. (۱۳۹۵). «شرمسازسازی بازپذیرکننده به‌مثابه راهبرد فرهنگی در کنترل جرم»، *فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی*، س ۳، ش ۱۰، ص ۳۸-۷.

علی‌وردی‌نیا، الف؛ شارع‌پور، م. و ورمزیار، م. (۱۳۸۷). «سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری»، *پژوهش زنان*، د ۶، ش ۲، ص ۱۳۲-۱۰۷.

کاظمی‌پور، ع. (۱۳۸۸). *نسل ایکس: بررسی جامعه‌شناختی نسل جوان*، تهران: نشر نی.

کلانتری، خ. (۱۳۸۷). *مدل‌سازی معادلات ساختاری در تحقیقات اجتماعی اقتصادی*، تهران: فرهنگ صبا.

مبارکی، م. (۱۳۸۳). *بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی.

نمایی، ه و عبداللهیان، ح. (۱۳۸۱). «تبیین قشربندی اجتماعی»، *نامه علوم اجتماعی*، ش ۲۰، ص ۲۰۵-۲۳۶.

می‌کند. به این ترتیب، مطلوب است خانواده‌ها، واکنش صحیح، به‌موقع، صمیمانه و محترمانه‌ای در قبال تخلفات و خطاکاری فرزندان خود انجام دهند.

- تلاش‌ها باید بر این باشد تا حمایت و کنترل در خانواده به‌طور متناسب و متعادلی در کنار هم انجام شوند؛ به‌طوری که از یک طرف، رفت‌وآمدهای فرزندان نظارت و کنترل شوند و از طرف دیگر، از فرزندان حمایت عاطفی و اجتماعی لازم به عمل آید.

- مطلوب است در مدارس کنترل اجتماعی بازپذیرکننده در دستور کار مربیان و معلمان قرار گیرد. همان‌طور که در حال حاضر در بسیاری از کشورها اجرا می‌شود، اصول عدالت ترمیمی با هدف برخورد مناسب با دانش‌آموز معتاد، بدون توسل به شاخص‌های تنبیهی و کیفری نظیر تعلیق و اخراج دنبال شود. در حال حاضر، در بسیاری از مدارس دنیا، سعی بر این است که دانش‌آموزان در برنامه‌های «توانبخشی ارتباطی»<sup>۱</sup> وارد شوند و روابط اشخاص با مقامات مهم اجتماع که احتمالاً از رفتارهای دانش‌آموزان آسیب دیده‌اند، بهبود داده شود.

- تلاش برای پیاده‌سازی برنامه‌های ترمیمی در عرصه مدرسه، با تأکید بر جبران و ترمیم آسیبی است که بر اثر بدرفتاری، بزهکاری و جرم به وجود آمده است. مطلوب است مدارس به تدریج با تکیه بر رویکردهای عدالت ترمیمی، کانون توجه خود را از سمت مجازات و کنارگذاری (عملکردهای انضباطی طردکننده از طریق حبس، تعلیق یا اخراج) به سمت مصالحه، بازپذیری و اجتماع تغییر دهند.

## منابع

استادرحیمی، ر. و زالی، ن. (۱۳۹۲). «بررسی وضعیت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهرهای مرکزی استان آذربایجان شرقی»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، س ۲۴، ش (۱) ۴۹، ص ۲۳۰-۲۰۹.

<sup>1</sup> Relational Rehabilitation

- British journal of Criminology*, 34 (2): 139-171.
- Chang, J. & Le. T. N. (2005) "The Influence of Parents, Peer Delinquency and School Attitudes on Academic Achievement in Chinese, Cambodian, Laotian or Mien and Vietnamese Youth." *Crime & Delinquency*, 51 (2): 238-264.
- Coricelli, G. Rusconi, E. & Villeval. M. C. (2013) "Tax Evasion and Emotions: An Empirical Test of Ee-integrative Shaming Theory." *Journal of Economic Psychology*, 40: 49-61.
- Cota-Robles, S. & Gamble. W. (2006) "Parent-Adolescent Processes and Reduced Risk for Delinquency: The Effect of Gender for Mexican American Adolescents." *Youth & Society*, 37 (4): 375-392.
- Cretacci, M. A. (2008) "A General Test of Self-Control Theory: Has Its Importance Been Exaggerated?" *Criminology Therapy And Comparative International Journal of Offender*, 52 (5): 538-553.
- Cullen, F. T. & Agnew, R. (2011) *Criminological Theory Past to Present*. Oxford: Oxford University Press, Inc.
- Dansie, E. J. (2011). *A Multigroup Analysis of Reintegrative Shaming Theory: An Application to Drunk Driving Offenses*. Dissertation Ph. D. Utah State University.
- Dollar, C. B. & Ray, B. (2013). "The Practice of Reintegrative Shaming in Mental Health Court." *Criminal Justice Policy Review*, XX(X): 1-16.
- Fagan Abigail, A. Horn, M. L. V. Antaramian, S. & Hawkins, J. D. (2011) "How Do Families Matter? Age and Gender Differences in Family Influences on Delinquency and Drug Use." *Youth Violence and Juvenile Justice*, 9 (2): 150-170.
- France, A. (2007) *Understanding Youth in Late Modernity*. McGraw-Hill Education (UK): Open University Press.
- Gadd, D. & Jefferson, T. (2006) *Psychosocial Criminology*. Los Angeles. London. New Delhi. Singapore: Sage Publications.
- Giddens, A. (1990) *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press.
- Hall, D. E. (1999) *Social Control in The University: Faculty Attitudes about Student Cheating and Student Crime*. Ph. D. Dissertation, College of Education at the University of Central Florida.
- وایت، ر. و هینز، ف. (۱۳۸۵). *جرم و جرم‌شناسی*، ترجمه: علی سلیمی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- یاری، ط. و حسینی، ن. (۱۳۹۳). «ارتباط عملکرد خانواده با رفتارهای وندالیستی دانش آموزان در شهر جوانرود استان کرمانشاه»، *فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی*، ۳، ش ۱، ص ۶۷-۵۳.
- Arias, D. F. & Hernández, A. M. (2007) "Emerging Adulthood in Mexican and Spanish Youth: Theories and Realities." *Journal of Adolescent Research*, 22 (5): 476-503.
- Ayatollahi, S. A. Mohammadpoor, A. & Rajaeifard, A. (2005) "Predicting the Three Stages of Smoking Acquisition in the Male Students of Shiraz's High Schools." *Medical Journal of Tabriz University of Medical Science*, 64: 10-15.
- Bauman, Z. (2000) *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z. (2001) *The Individualized Society*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. (1986) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Bennett, K. J. (1996) *A Family Model of Shaming and nnnnmunny: A Paraaa sss o Brahhkwa''''s Reintegrative Shaming Theory*. Unpublished Ph. D. Dissertation, Sam Houston State University, Huntsville, TX.
- Botchkovar, E. & Tittle, C. R. (2005). "Crime, Shame and Reintegration in Russia." *Theoretical Criminology*, 9: 401-442.
- Botchkovar, E. & Tittle, C. R. (2008) "Delineating the Scope of Reintegrative Shaming Theory: An Explanation of Contingencies Using Russian Data." *Social Science Research*, 37: 703-720.
- Braithwaite, J. (1989) *Crime, Shame and Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Braithwaite, J. (1993) "Shame and Modernity." *The British Journal of Criminology*, 33 (1): 1-18.
- Braithwaite, J. (2000) "Shame and Criminal Justice." *Canadian Journal of Criminology*, 42 (3): 281-298.
- Braithwaite, J. & Braithwaite, V. (2001) "Shame, Shame Management and Regulation." in Ahmed, E. Harris, N. Braithwaite, J. & Braithwaite, J. (Eds). *Shame Management through Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press. 3-69.
- Braithwaite, J. & Mugford, S. (1994) "Conditions of Successful Reintegration Ceremonies." *The*



- International Journal of Comparative and Applied Justice*, 23: 115-125.
- Lu, H. Zhang, L. & Miethe, T. (2002) "Interdependency, Communitarianism and Reintegrative Shaming in China." *The Social Science Journal*, 39: 189-201.
- Makkai, T. & Braithwaite, J. (1994) "Reintegrative Shaming and Compliance with Regulatory Standards." *Criminology*, 32: 361-383.
- Miller, N. P. (2009) *Community Tolerance of Community-Based Reparative Boards in Vermont: A Closer Look at Community Members Tolerance of Offense Types*. Dissertation M. A. Faculty of the Graduate School of the University of Maryland.
- Mills, M. & Blossfeld, H. (2009) *Uncertain and Unable to Commit of Globalization on the Early Life Course, in Schoon, Ingrid & Rainer K. Silbereisen, Transitions from School to Work: Globalization, Individualization and Patterns of Diversity*, Cambridge University Press.
- Moon, B. & Blurton, D. & McCluskey, D. J. (2008) "General Strain Theory and Delinquency: Focusing on the Influences of Key Strain Characteristics on Delinquency." *Crime & Delinquency*, 54 (2): 582-613.
- Muftic, L. R. (2006) "Advancing Institutional Anomie Theory: A Microlevel Examination Connecting Culture, Institutions and Deviance." *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50 (6): 630-653.
- Murphy, K. & Harris, N. (2007) "Shaming Shame and Recidivism: A Test of Reintegrative Shaming Theory in the White-Collar Crime Context." *British Journal of Criminology*, 47: 900-917.
- Nugin, R. (2008) "Constructing Adulthood in a World of Uncertainties: Some Cases of Post-Communist Estonia." *Young*, 16: 185-207.
- Percival, C. S. (2003) *Testing Braithwaite's Theory of Reintegrative Shaming Through Data on The Circle Sentencing Program in The Yukon*. Ph.D. Dissertations, University of Hawaii.
- Poorasl, A. Rezagholi Vahidi, M. Fakhari, A. Rostami, F. & Dastghiri, S. (2007) "Substance Abuse in Iranian High School Students." *Addictive Behaviors*, 32: 622-627.
- Ray, B. R. (2012) *Reintegrative Shaming in Mental Health Court*. Dissertation Ph.D. Raleigh, North Carolina.
- Saber, M. C. (2006). *Inductive Theoretical Integration: Approaching a General Theory of Crime*, M. A. Dissertations, The University of Texas.
- Sakiyama, M. (2008). *Reintegrative Shaming and*
- Hay, C. (2001) "An Exploratory Test of Braithwaite's Reintegrative Shaming Theory." *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38: 132-153.
- Hendrix, G. M. (2004) *A Test of Reintegrative Shaming Theory's Concepts of Interdependence and Expressed Shame in Restorative Justice Conferencing*. Dissertation M. S. School of Criminal Justice, Michigan State University.
- Hughes, G. (1996) "Communitarianism and Law and Order." *Critical Social Policy*, 16: 17-41.
- Ivancevich, J. M. Konopaske, R. & Gilbert, J. A. (2008). "Formally Shaming White-Collar Criminals." *Business Horizons*, 51: 401-410.
- Karp, D. R. & Breslin, B. (2001) "Restorative Justice in School Communities." *Youth & Society*, 33 (2): 249-272.
- Kelishadi, R. Gelayol, A. Gheiratmand, R. Majdzadeh, R. Delavari, A. Heshmat, R. Mokhtari, M. R. & Razaghi, E. M. (2006) "Smoking Behavior and Its Influencing Factors in a National Representative Sample of Iranian Adolescents." *Preventive Medicine*, 42: 423-426.
- Kuhar, M. (2012) "Frozen Transitions to Adulthood of Young People in Slovenia?" *Sociology*, 2: 211-226.
- Le, T. N. Monfared, G. & Stockdale, G. D. (2005) "The Relationship of School, Parent and Peer Contextual Factors with Self-Reported Delinquency for Chinese, Cambodian, Laotian or Mien and Vietnamese Youth." *Crime & Delinquency*, 51 (2): 192-219.
- Leiber, M. J. Kristin, Y. M. & Featherstone, R. A. (2009) "Family Structure, Family Processes, Economic Factors and Delinquency: Similarities And Differences by Race And Ethnicity." *Youth Violence and Juvenile Justice*, 7 (2): 79-99.
- Longshore, D. Chang, E. Hsieh, S. & Messina, N. (2004) "Self-Control and Social Bonds: A Combined Control Perspective on Deviance." *Crime and Delinquency*, 50 (4): 452-564.
- Losoncz, I. & Tyson, G. (2007) "Parental Shaming and Adolescent Delinquency: A Partial Test of Reintegrative Shaming Theory." *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 40: 161-178.
- Lu, H. (1998) *Community Policing-Rhetoric or Reality? The Contemporary Chinese Community-Based Policing System in Shanghai*. Ph. D. Dissertations, Arizona State University.
- Lu, H. (1999) "Bang Jiao and Reintegrative Shaming in China's Urban Neighborhoods."

- 24?: 129-150.
- Zhang, L. & Zhang, S. (2004) "Reintegrative Shaming and Predatory Delinquency." *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41: 433-453.
- Zhang, L. Zhou, D. Messner, S. Liska, A. Krohn, M. Liu, J. & Zhous, L. (1995) "Crime Prevention in a Communitarian Society: Bang-Jiao and Tiao-Jie in the People's Republic of China." *Justice Quarterly*, 13: 199-222.
- Juvenile Delinquency in Japan. Dissertaion M. A. Bachelor of Arts University of Nevada, Las Vegas.
- Schaible, L. M. & Hughes, L. A. (2011) "Crime, Shame, Reintegration and Cross-National Homicide: A Partial Test of Reintegrative Shaming Theory." *The Sociological Quarterly*, 52: 104-131.
- Scheuerman, H. L. & Matthews, S. K. (2012) "The Importance of Perceptions in Restorative Justice Conferences: The Influence of Offender Personality Traits on Procedural Justice and Shaming." *Justice Quarterly*, 1: 1-30.
- Shadish, W. R. Cook, T. D. & Campbell, D. T. (2002) *Experimental and Quasiexperimental Designs for Generalized Causal Inference*. Boston, MA: Houghton-Mifflin.
- Shen, Y. Carlo, G. & Knight, G. P. (2013) "Relations Between Parental Discipline, Empathy-Related Traits and Prosocial Moral Reasoning: A Multicultural Examination." *The Journal of Early Adolescence*, 33 (7): 994-1021.
- Svensson, R. (2004) "Shame as a Consequence of the Parent-Child Relationship: A Study of Gender Differences in Juvenile Delinquency." *European Journal of Criminology*, 1 (4): 477-504.
- Thompson, S. J. Kim, J. McManus, H. Flynn, P. & Kim, H. (2007) "Peer Relationships: A Comparison of Homeless Youth in The USA And South Korea." *International Social Work*, 50 (6): 783-795.
- Tittle, C. R. Bratton, J. & Gertz, M. G. (2003). "A Test of a Micro-Level Application of Shaming Theory." *Social Problems*, 50: 592-617.
- Ttoif, M. M. & Farrington, D. P. (2008) "Reintegrative Shaming Theory, Moral Emotions and Bullying." *Aggressive Behavior*, 34: 352-368.
- Tyler, T. R. Sherman, L. W. Strang, H. Barnes, G. C. & Woods, D. J. (2007) "Reintegrative Shaming, Procedural Justice and Recidivism: The Engagement of Offenders' Psychological Mechanisms in the Canberra RISE Drinking-And-Driving Experiment." *Law & Society Review*, 4: 553-585.
- Vagg, J. (1998) "Delinquency and Shame: Data from Hong Kong." *British Journal of Criminology*, 38 (2): 247-264.
- Ventura, H. E. (2006) *Restorative Justice and Youth Courts: An Examination of Implementation Intensity, Recidivism and Accountability*, Ph.D. Dissertations, Master of Criminal Justice, University of South Carolina.
- Zhang, L. (1997) "Informal Reactions and Delinquency." *Criminal Justice and Behavior*,